

OTWARTOŚĆ NA RÓŻNORODNOŚĆ –SZKOLENIE NAUCZYCIELEK I NAUCZYCIELI W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA DYSKRYMINACJI I EDUKACJI WIELOKULTUROWEJ PROJEKTY UCZESTNIKÓW

Opracowanie powstało w ramach Projektu współfinansowanego z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 w województwie podlaskim, priorytet IX: Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, działanie 9.4 -Wysoko wykwalifikowane kadry systemu oświaty. Realizator projektu- Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łomży

Redakcja i korekta: Maria Magdalena Ferenc

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Łomża 2011 r.

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Projekty zrealizowane w podlaskich placówkach oświatowych	5
2.1. Przedszkole	5
2.2. Szkoła podstawowa	9
2.3. Zespół szkół: podstawowa i gimnazjum	63
2.4. Gimnazjum	75
2.5. Szkoła ponadgimnazjalna	90
2.6. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	128
3. Podsumowanie	131

1. Wstęp

„Otwartość na różnorodność ...” to projekt edukacyjny, który ODN w Łomży zrealizował w odpowiedzi na potrzebę lokalnych szkół i placówek oświatowych. Funkcjonują one w zróżnicowanych społecznościach, w których panują szczególnie złożone stosunki narodowościowo -religijne. Krajobraz wielokulturowy tworzą tu zarówno „dobrze zakorzenione” mniejszości narodowe, które podtrzymują swe tradycje, jak i przybywające na podlaską ziemię nowe grupy – uchodźcy, imigranci, repatrianci. Szkoła, zgodnie z zapisami podstawy programowej kształcenia ogólnego, powinna być miejscem, gdzie uczy się szacunku dla odmienności i zgodnego współżycia pomimo różnic. Badania potwierdzają, że należyta realizacja edukacji wielokulturowej wpływa na obniżenie tzw. osobistego indeksu dystansu społecznego. Dlatego nasz projekt został dobrze przyjęty i był z powodzeniem realizowany. Wzięło w nim udział 50 nauczycieli z 9 powiatów: miasto Łomża, łomżyńskiego, kolneńskiego, zambrowskiego, m. Białystok, białostockiego, augustowskiego, hajnowskiego i bielskiego. W roku szkolnym 2010/ 2011 uczestniczyli oni w 40 godzinnym kursie doskonalącym, w dwóch wyjazdach studyjnych do miejsc kultywowania tradycji i podtrzymywania tożsamości oraz konsultacjach merytorycznych przy wdrażaniu opracowanych na szkoleniu pomysłów edukacyjnych. Realizując projekt, ODN dbał o równe uczestnictwo kobiet i mężczyzn w podejmowaniu wszystkich decyzji. W modułach szkoleniowych uwzględnione zostały treści służące propagowaniu równości płci i zapobieganie wszelkim stereotypom. Dzięki zaangażowaniu nauczycieli oraz udanej współpracy między nimi a kadrą projektu działania w szkołach i placówkach przyniosły oczekiwane rezultaty. Różnorodność i zakres tych projektów prezentujemy w niniejszym zbiorze. Powstały one przy wsparciu specjalistów z zakresu edukacji wielokulturowej, antydyskryminacji, metodyki i projektowania, którzy zostali zaangażowani jako kadra merytoryczna. Zespół ten tworzyli: Marzena Rafalska, Anna Kloza, Anna Młynarczuk, Monika Koszyńska, Wiesława Młynarczyk -trenerzy oraz Adam Stefan Szepiel i Mariusz Sokołowski -przewodnicy. Szkolenie zrealizowano zgodnie z programem opracowanym przez Marzenę Rafalską –konsultanta ODN w Łomży. Podczas zajęć zidentyfikowano problemy, które należy

rozwiązać w macierzystych placówkach uczestników projektu. Były nimi przede wszystkim:

- brak wśród uczniów pełnej świadomości zróżnicowania etnicznego i kulturowego swej małej ojczyzny;
- niedostateczne rozumienie potrzeby kultywowania tradycji dla podtrzymania związku człowieka z regionem i odkrywania własnej tożsamości;
- nieznajomość różnorodności obrzędów i tradycji na Podlasiu rodząca brak poszanowania odmiennych zwyczajów codziennych i świątecznych;
- niechęć i stereotypy w traktowaniu przedstawicieli innych narodów przekazywane przez dorosłych;
- szczególna drażliwość tematyki żydowskiej i zaostrzenie konfliktów społecznych wokół debaty o udziale Polaków w III fazie Holocaustu;
- postawy nietolerancji wśród uczniów, które przejawiają się w ich wypowiedziach oraz zachowaniach.

Ciężar tych problemów, ich skala i złożoność zależą m.in. od położenia szkoły lub placówki i jej typu. Małe dzieci w przedszkolach mają inną wiedzę i doświadczenie niż licealiści. Na ich zachowania bardziej wpływa otoczenie, a młodzież zdolna jest do samodzielnego osądu i wyboru. Uczestnicy projektu uwzględnili to, projektując własne działania. Wzięli też pod uwagę zasoby szkoły, możliwość współfinansowania przez rodziców wycieczek i zakupów oraz szansę na przyłączenie się pozostałych nauczycieli w placówce do ich działań. Nie ma wątpliwości, że im więcej sposobów wzbudzania i podtrzymywania postawy tolerancji stosują nauczyciele, tym szersze jest ich oddziaływanie. Jest szansa na dotarcie do uczniów o różnych możliwościach i potrzebach. Zrealizowane projekty znakomicie odzwierciedlają sposób, w jaki nauczyciele, korzystający ze wsparcia EFS, poradzi sobie z wprowadzeniem nowych lub poszerzeniem dotychczasowych działań w zakresie edukacji wielokulturowej i antydyskryminacji.

Maria M. Ferenc

2. Projekty zrealizowane w podlaskich placówkach oświatowych

2.1. Przedszkole

Plan projektu

Tytuł: Cyganie są wśród nas.

Cel: Kształtowanie pozytywnego nastawienia względem siebie Polaków i Romów żyjących w Łomży poprzez zapoznanie dzieci z kulturą Romów, wzbudzenie zainteresowania ich życiem, zwyczajami i twórczością oraz bezpośredni kontakt.

Działania:

1. Szkolenie dla nauczycieli i pracowników przedszkola.
2. Zajęcia (w tym plastyczne) dla dzieci –wychowanków przedszkola.
3. Festyn środowiskowy.
4. Pozyskanie z Internetu filmów prezentujących kulturę Romów.
5. Wystawa przedmiotów związanych z kulturą romską.

Rezultaty „twarde”:

- fotoreportaż ze spotkań na tablicach przedszkolnych,
- nagranie wideo ze wszystkich zajęć z dziećmi,
- teczki prac plastycznych dzieci w poszczególnych grupach.

Rezultaty „miękkie”:

- pozytywny stosunek do grupy romskiej wśród uczestników projektu,
- rozbudzenie zainteresowań życiem, zwyczajami i tradycją Romów polskich,
- przełamanie niechęci i stereotypów w traktowaniu się wzajemnym Polaków i Romów mieszkających w Łomży.

Ewaluacja:

1. Analiza prac plastycznych na temat romskiej grupy etnicznej.
2. Obserwacja dzieci podczas zajęć i spotkań związanych z realizacją projektu.
3. Fotoreportaż ze spotkań i zajęć w kronice przedszkolnej.

4. Wyniki konkursu na temat zdobytej wiedzy o społeczności romskiej.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

- przedstawicielka Romów –p. Grażyna Michalska- zaprosi innych do udziału w projekcie- przygotuje i przeprowadzi spotkanie z dziećmi i rodzicami,
- gazeta „Narew” -fotoreportaż, artykuły na temat spotkań,
- rodzice przygotowują stroje dla dzieci, pomogą w organizacji festynu,
- Biblioteka Publiczna w Łomży- udostępni literaturę dotyczącą Romów.

SPRAWOZDANIE

Miejsce realizacji: Przedszkole Publiczne nr 5 w Łomży

Koordynatorzy: Barbara Florczyk, Joanna Werczyńska

Formy przeprowadzonych zajęć: spotkanie z przedstawicielem Romów, prezentacja, konkurs plastyczny, festyn

Dane dotyczące przeprowadzonych zajęć:

Temat	Uczestnicy	Liczba godzin
Poznajemy kulturę Romów - spotkanie z przedstawicielem	3-6 latki, 80 dzieci	1,5
Cyganie są wśród nas -prezentacja multimedialna	3-6 latki, 80 dzieci	1
Ja i mój kolega Rom -konkurs plastyczny	5-6 latki, 40 dzieci	1

Inne formy pracy:

Festyn rodzinny „Chcemy się poznawać i wspólnie bawić” -oglądanie wystawki ilustracji, zdjęć i wydawnictw o tematyce romskiej, podziwianie

prac plastycznych, słuchanie muzyki romskiej i wykonanie prostych układów tanecznych.

Scenariusz zajęcia w grupach pięcioletków i sześciolatek

Cele: umiejscowienie Romów w Łomży, przybliżenie problematyki związanej z tradycjami i sposobem życia oraz ewolucją ich kultury, poznanie fragmentu tradycji Romów jako mniejszości etnicznej, osłabienie uprzedzeń, rozbudzenie wśród dzieci zaciekawienia odmiennością kulturową.

Pomoce dydaktyczne : ubrania współczesne i tradycyjne Romów, ilustracje wozów cygańskich, taborów, obozowisk, zdjęcia współczesnych domów zamieszkałych przez Romów.

Opis przebiegu zajęcia:

1. Zajęcie przez dzieci miejsc wokół osób ubranych w stroje romskie.
2. Wysłuchanie opowieści pozyskanej ze strony www.fundacja.uwb.edu.pl.
3. Kierowana pytaniami nauczyciela rozmowa dotycząca treści opowiadania.
4. Zabawa „Jestem podobny do ..., ponieważ...” /dzieci wybierają jedno z zaproponowanych imion romskich i uzupełniają podane zdanie.
5. Wykonanie prac plastycznych np. namalowanie portretu współczesnej Romki lub Roma, narysowanie scenki z życia.

2.2. Szkoła podstawowa

Plan projektu 1.

Tytuł: Jesteśmy. Poznajcie nas.

Cel: Podwyższenie poziomu wiedzy na temat wielokulturowości poprzez prezentację elementów kultury mniejszości narodowych na Podlasiu i aktywizację społeczności szkolnej.

Działania:

1. Powołanie grup roboczych i przydział zadań.
2. Od lutego do maja grupy przygotowują prezentację elementów kultury poszczególnych mniejszości:
 - pieśń i taniec
 - opowieść, legenda
 - wystawka przedmiotów codziennego użytku i zdjęć
 - potrawy regionalne /degustacja/
 - konkursy plastyczne
 - wystawka prac
 - konkurs literacki
2. Nawiązanie współpracy z partnerami.
3. Ogłoszenie konkursów.
4. Konsultacje, modyfikacje.

Rezultaty „twarde”:

- 500 osób biorących udział w projekcie.
- 20 godzin pracy każdej grupy-spotkania przygotowawcze.

Rezultaty „miękkie”:

- Kształtowanie wśród uczniów postawy tolerancji i szacunku wobec innych.
- Zdobycie wiedzy na temat wielokulturowości.
- Odkrywanie zdolności i talentów.

-Rozwijanie umiejętności /taneczne, wokalne, plastyczne, organizacyjne.

Ewaluacja: Test wiedzy na temat wielokulturowości.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

- Związek Muzułmański, Oikonomos, Muzułmańska Gmina Wyznaniowa,
- Parafia Ducha Św., Parafia Św. Eliasza,
- Samorządy lokalne Białegostoku i Supraśla,
- Rada Rodziców.

SPRAWOZDANIE

Miejsce realizacji: Szkoła Podstawowa nr 28 im. K. I. Gałczyńskiego w Białymstoku

Koordynator: Marzena Ciruk

Formy przeprowadzonych zajęć: lekcje w klasach, prezentacje publiczne, festyn ogólnoszkolny

Dane dotyczące przeprowadzonych zajęć:

Temat	Uczestnicy	Liczba godzin
Różnorodność religijna i kulturowa na Podlasiu.	70 uczniów klas VI	8
Różnorodność kulturowa mieszkańców Podlasia-prace nad projektami w ramach przygotowań do Festiwalu Kultur.	400 uczniów klas I-VI	24

Inne formy pracy z uczniami:

- Opracowanie zestawu pieśni i tańców różnych kultur mieszkających na Podlasiu.
- Nauka gry na instrumentach i nauka śpiewu opracowanego repertuaru.

- Spotkania z przedstawicielami wyznawców islamu i prawosławia.
- Zajęcia plastyczne –Świątynie Podlasia.
- Spotkanie z podróżnikiem Zbigniewem Pawlakiem „Życie codzienne dzieci różnych kultur”.

Scenariusz zajęć dla klasy VI

Opracowanie: Marzena Ciruk

Temat: Nasze spotkania z kulturą różnych wyznań i religii na Podlasiu

Cele: Uczeń po zajęciach:

- zna religie i wyznania regionu, potrafi omówić elementy wspólne dla chrześcijaństwa i judaizmu, opowiedzieć historię o początkach islamu
- zna przyczyny zaistnienia schizmy wschodniej i potrafi ją omówić,
- potrafi sam ocenić własną postawę wobec wyznawców innej religii.

Metody i formy pracy: dyskusja na podstawie prezentacji multimedialnych, doświadczeń i dotychczasowej wiedzy uczniów, elementy pogadanki ,piosenki

Środki dydaktyczne: rzutnik, komputer, prezentacje, gitara

Czas: cykl 3 godziny lekcyjne

Materiały pomocnicze:

- Prezentacje multimedialne
- Materiały ze stron internetowych

<http://www.staypoland.com/religia.htm>

<http://www.religie.424.pl/articles.php?lng=pl&pg=17>

<http://www.poland.gov.pl/Koscioly,i,zycie,religijne,w,Polsce,126.html>

Opis realizacji zajęć:

1. Powitanie gości i uczestników zajęć.

2. Wprowadzenie:

- wielokulturowość Podlasia
- przełożenie na różnicowanie religijne i wyznaniowe
- różnorodność, także religijna jako bogactwo
- każda religia czy wyznanie zawiera w sobie ogólnoludzkie wartości
- każdy może z nich skorzystać, jeśli będzie wyszukiwać to, co łączy, a nie dzieli
- w świecie, niestety, powstaje wiele konfliktów na tle religijnym, bo nie znając innych religii czy wyznań boimy się ich, a w lęku często stajemy się agresywni, ważną rzeczą jest poznawanie innych religii i wyznań, aby bardziej siebie zrozumieć, usunąć lęk.

3. Rozwinięcie:

- Chrześcijaństwo, a islam -prezentacja multimedialna -obie religie monoteistyczne, podobne pojmowanie istoty Boga, relacji Bóg-człowiek, zasady moralne- 10 przykazań i 5 filarów, obietnica szczęśliwego życia wiecznego.
 - Katolicyzm i prawosławie -dwie gałęzie chrześcijaństwa. Przyczyny, które doprowadziły do rozbicia-omówienie:
 - a. podział cesarstwa rzymskiego na wschodnie i zachodnie,
 - b. patriarcha Konstantynopola przyjął tytuł patriarchy ekumenicznego /powszechnego/stało się to źródłem nieporozumień z papieżem,
 - c. cesaropapizm na wschodzie/o sprawach religijnych decyduje cesarz/,
 - d. rozbieżności kulturowe, liturgiczne, organizacyjne, różny język,
 - f. na synodzie w Toledo w 589 roku spór o filioque- pochodzenie Ducha Świętego-na zachodzie od Ojca i Syna ,na wschodzie tylko od ojca,
 - g. schizma wschodnia1054,
 - h. prezentacja multimedialna elementów związanych ze sprawowaniem kultu w prawosławiu,
 - i. podkreślenie elementów łączących katolicyzm i prawosławie.
- ## 4. Podsumowanie. Refleksje i próba osobistej odpowiedzi na pytania:

- Czy poznane dziś wiadomości pomogą mi lepiej zrozumieć i akceptować drugiego człowieka?
- Czy inność religijna koleżanki/kolegi nie jest mi przeszkodą do dobrych z nim/nią relacji?
- Czy potrafię zauważyć, docenić wartości, które w życie społeczne wnosi moja religia i inne religie lub wyznania naszego regionu?
- Mocne uświadomienie sobie tego, że moja prawdziwa i szczerą religijność wyraża się w szacunku do wyznawców innych religii.

Plan projektu 2.

Tytuł: Ja, ty, on -czyli my!

Cel: Integrowanie uczniów polskich i czeczeńskich poprzez wspólne poznawanie historii, kultury i religii oraz rozwijanie wrażliwości międzykulturowej we wspólnych działaniach.

Działania:

1. Zajęcia z edukacji międzykulturowej w kl. IV -VI prowadzone przez specjalistów z Centrum Międzynarodowego Wolontariatu, a koordynowane przez nauczycielkę języka angielskiego.
2. Gry i zabawy integracyjne dla uczniów kl. I -III prowadzone przez wolontariuszki przez 2 miesiące raz w tygodniu po 1 godzinie na grupę.
3. Zajęcia na godzinach wychowawczych nt. różnic i podobieństw w religii katolickiej i islamie w kl. IV -VI.
4. Warsztaty „Zwyczaje i obrzędy” przygotowanie przez wszystkie dzieci w szkole palm świątecznych i pisanek wielkanocnych.
5. Nauka tańców narodowych w kl. III – VI na terenie szkoły i w Ośrodku dla Uchodźców w Czerwonym Borze.
6. Wizyta w Ośrodku: poznanie przez polskie dzieci warunków, w jakich żyją ich koledzy -uchodźcy, gry integracyjne, nauka piosenki w języku czeczeńskim, nauka tańca, krótki występ dla rodziców poświęcony prawom człowieka/dziecka przygotowany przez SU.
7. Wspólne przygotowanie poczęstunku z okazji Święta Rodziny.
8. Podsumowanie projektu -impreza z udziałem rodziców i przedstawicieli władz samorządowych: występy uczniów, wystawa prac, pokaz filmu dokumentującego przebieg projektu.

Rezultaty „twarde”:

- 26 uczniów klas IV-VI weźmie udział w projekcie -dzieci czeczeńskie.

- jedna wycieczka,
- 12 godzin edukacji międzykulturowej (po 4 zajęcia w 3 grupach),
- 4 godziny zajęć edukacyjnych na temat religii katolickiej i islamu,
- zajęcia taneczne (około 8 godzin/czas będzie zależny od potrzeb),
- 2 godziny zajęć kulinarnych,
- 1 występ przygotowany przez Samorząd Uczniowski poświęcony prawom człowieka/dziecka,
- około 20 prac plastycznych,
- film rejestrujący zdarzenia projektowe,
- prezentacja multimedialna wykonana przez uczniów.

Rezultaty „miękkie”:

- Tworzenie się grup różnorodnych narodowościowo, szczególnie podczas przerw międzylekcyjnych.
- Nawiązywanie twórczych relacji pomiędzy uczniami polskimi i czeczeńskimi oraz ich pozytywna komunikacja i współdziałanie.
- Pozytywne kontakty uczniów polskich i czeczeńskich z klas IV – V.
- Zmiana postaw nieufności i dystansu na zrozumienie i otwartość wobec innych kulturowo, wykraczanie poza wzajemne, negatywne stereotypy.
- Rozbudzenie w uczniach szacunku dla drugiego człowieka i jego praw, w tym praw uchodźców.

Ewaluacja: kwestionariusz ankiety, dzienniki obserwacji, karty obserwacji, test socjometryczny.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

- Kierownictwo Ośrodka dla Uchodźców w Czerwonym Borze,
- Samorząd Gminy Zambrów,
- Centrum Międzynarodowego Wolontariatu
- Dyrektor Szkoły.

SPRAWOZDANIE

Miejsce realizacji: Szkoła Podstawowa w Porytem Jabłoni

Koordynatorki: Irena Lubiejewska, Maria Modzelewska

Formy przeprowadzonych zajęć: lekcje, zajęcia świetlicowe, wycieczka, imprezy ogólnoszkolne.

Dane dotyczące przeprowadzonych zajęć:

Temat	Uczestnicy	Liczba godzin
Między Mekką a Częstochową	VI -10 osób	1
	IV – V -12 osób	1
Dlaczego Milana (Malika) włożyła chustę?	IV –VI -22 osoby	2
	III -14 osób	1
Biały orzeł i szara wilczyca.	IV – V -11 osób	1
Tradycje i zwyczaje w moim domu.	IV – V -11 osób	1
Z kim udam się w podróż?	IV – V - 9 osób	1
	VI – 8 osób	1
	II – III - 21 osób	1
	0 – I - 10 osób	1
Być otwartym na różnorodność.	IV – V - 10 osób	1
	VI -8 osób	1
	II – III - 21 osób	1
	0 – I - 10 osób	1
Życie wśród innych, czyli sztuka tolerancji.	IV – VI - 17 osób	2

Inne formy pracy z uczniami:

Zorganizowano imprezy szkolne w ramach stałych zajęć świetlicowych i doraźnych zajęć pozalekcyjnych, które miały na celu: kształtowanie u uczniów postawy patriotyzmu i internacjonalizmu, integrowanie szkoły z lokalnym środowiskiem, naukę świeckiej obrzędowości, wykorzystanie predyspozycji wychowanków oraz umożliwienie pokazania się rodzicom, nauczycielom i rówieśnikom.

Zorganizowano:

- I. Choinkę szkolną, na której wspólnie bawiły się dzieci polskie i czeczeńskie oraz ich rodzice.
- II. Pożegnanie karnawału, czyli tzw. „Zapusty”- dziewczęta z klas IV – VI zajęły się pieczeniem tradycyjnego chrustu. Ostatki, to również czas chodzenia w tak zwane „Cygany”. Uczniowie wykonali makijaże, które są niezbędnym elementem wizerunku osób odwiedzających domy sąsiadów w dzień poprzedzający Środę Popielcową. Najmłodsi pożegnali karnawał wspólną zabawą przy muzyce.
- III. „Pisanka –składanka” –w okresie Wielkiego Tygodnia uczniowie poszczególnych klas otrzymali szablony będące częścią wspólnej pisanki. Ich zadaniem było ozdobienie przydzielonej im części. Następnego dnia, z gotowych elementów złożono olbrzymią pisanekę.
- IV. Światowy Dzień Różnorodności Kulturowej –tydzień wcześniej, poszczególne grupy uczniów, wybrały kraj, którego elementy kultury chcieliby poznać i przedstawić swoim kolegom. Następnie dzieci, pod opieką nauczycieli, w ciągu tygodnia zbierały materiały i przygotowywały prezentację na temat wybranej kultury. Momentem kulminacyjnym było zaprezentowanie efektów pracy poszczególnych grup uczniowskich na forum szkoły.
- V. Zajęcia taneczne –nauka tradycyjnego tańca czeczeńskiego, „Poloneza” oraz kurpiowskiego „Konika” (grupa polsko –czeczeńska).
- VI. Gry i zabawy integracyjne prowadzone przez wolontariuszki z Francji, Włoch i Łotwy.
- VII. Spotkanie z okazji Święta Rodziny –występy artystyczne dzieci, konkursy sprawnościowe, poczęstunek pod hasłem „Zapach kuchni mojej mamy”.

Plan projektu 3.

Tytuł: Nasi sąsiedzi Białorusini.

Cel: Podniesienie wiedzy uczniów o kulturze i zwyczajach białoruskich oraz ich zaktywizowanie poprzez zajęcia edukacyjne, konkursy i spotkania z przedstawicielami społeczności białoruskiej.

Działania:

1. Zajęcia z uczniami kl. I- VI nt. kultury białoruskiej na Podlasiu -wykonanie opracowań tematycznych: stroje, zwyczaje, taniec, pieśni, kuchnia.
2. Publikacje w gazetce szkolnej.
3. Wycieczka do miejsc związanych z kulturą białoruską.
4. Konkurs plastyczny „Spacerkiem po Białymstoku. Miejsca związane z kulturą białoruską” -zebranie przez uczestników zajęć materiałów dotyczących w.w. tematyki- albumów, zdjęć, nagranie filmu.
5. Wystawa pokonkursowa.
6. Publikacja na stronie internetowej szkoły.
7. Festyn- impreza integracyjna „Dzień Podlasia- kultura białoruska” - prezentacja wybranych potraw kuchni białoruskiej, muzyki, tańca i stroju- występ zespołu folklorystycznego. Film dokumentujący przebieg.

Rezultaty „twarde”:

- ok. 400 osób
- pokonkursowa wystawa prac plastycznych.
- Festyn środowiskowy- impreza integracyjna.
- film z imprezy.
- 15godzin przeprowadzonych zajęć-

Rezultaty „miękkie”:

- Rozwój umiejętności wyszukiwania informacji.

- Zmiana postaw i myślenia stereotypowego.
- Kształtowanie postawy tolerancji.

Ewaluacja: Obserwacja zachowań uczestników w trakcie projektu. Analiza wytworów: filmu, wystawy, publikacji.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

- zespoły białoruskie,
- przedszkole z białoruskim językiem nauczania,
- Towarzystwo Kultury białoruskiej,
- Uniwersytet w Białymstoku,
- Parafia Prawosławna p.w. Z.N.M.P.

SPRAWOZDANIE

Miejsce realizacji: Szkoła Podstawowa Nr 21 w Białymstoku im. Marszałka Józefa Piłsudskiego

Koordynatorki: Małgorzata Lenczewska, Elżbieta Walendziuk

Formy przeprowadzonych zajęć: zajęcia artystyczne, wycieczka ulicami osiedla, lekcje.

Dane dotyczące przeprowadzonych zajęć:

Temat	Uczestnicy	Liczba godzin
Wyszukujemy informacje o Białorusinach żyjących na Podlasiu (miejsca zamieszkania, liczebność, język, zwyczaje, stroje ludowe).	kl. IV- VI /15 osób	3
Opracowujemy kwestionariusz wywiadu.	kl. V- VI /8 osób	2
Wywiady z przedstawicielami mniejszości	kl. IV- VI /5	2

białoruskiej żyjącymi blisko nas.	osób	
Wykonujemy opracowania tematyczne w formie plakatów informacyjnych.	kl. IV- VI /15 osób	3
Wyszukujemy eksponaty na wystawę tematyczną (wzory haftów, książki i inne przedmioty związane z kulturą i sztuką Białorusinów na Podlasiu).	kl. IV- VI /15 osób	3
Wykonujemy prace plastyczne na konkurs „Spacerkiem po Białymstoku –ślady kultury i architektury białoruskiej na Podlasiu”.	kl. I – VI /300 osób	30
Wykonujemy zdobienia do bielskiego ręcznika obrzędowego –kolorowanie wzorów haftów i koronek z rejonu gmin Bielsk Podlaski i Hajnówka.	kl. I /19 osób	4
Wykonujemy wycinanki ludowe z rejonu Bielska Podlaskiego. Poznajemy różnorodność zastosowań wycinanki ludowej: firanka, osłonki na ikonę, ozdoba gwiazdy kołędniczej, ozdoba na ścianę, itp.	kl. I /19 osób	2

Inne formy pracy z uczniami:

W ramach naszych działań odbył się festyn „Dzień Podlasia”:

- ekspozycja smakołyków kuchni podlaskiej, przedmiotów codziennego użytku z wiejskich chałup, tkanin dekoracyjnych,
- degustacja przygotowanych przez rodziców specjałów kuchni białoruskiej i ludowej podlaskiej,
- prezentacja prac plastycznych wykonanych na lekcjach: ślady kultury i architektury białoruskiej, bielskie ręczniki obrzędowe i wycinanki podlaskie,
- koncert piosenek białoruskich w wykonaniu dzieci z Przedszkola Samorządowego nr 14 w Białymstoku,
- wystawa miniatur najpiękniejszych cerkwi wykonanych przez mieszkańca Starosielc, p. Jana Fronckiewicza,

-prezentacja multimedialna przygotowaną przez Muzeum w Bielsku Podlaskim „W babcinym kufrze –pokaz mody ludowej”,

.

Plan projektu 4.

Tytuł: „Cygańskie życie mówi o wolności o ludzkich pragnieniach w sercu gdzieś na dnie...” -Romowie jakich nie znamy.

Cele: Upowszechnienie wiedzy o kulturze romskiej wśród uczniów.
Kształtowanie postawy dostrzegania i poszanowania różnic w kulturze romskiej i polskiej.

Działania:

1. Zajęcia antydyskryminacyjne związane z obiegowymi stereotypami o Romach w kl. IV-VI.
2. Przeprowadzenie wykładu w formie prezentacji multimedialnej w kl. IV-VI pt. “Bliskie i dalekie spotkania z kulturą romską”.
3. Praca w grupach (3 miesiące). Przydział zadań poszczególnym klasom i grupom, omówienie zasad pracy w grupach, ustalenie terminów konsultacji, podanie źródeł, z których mogą korzystać uczniowie.
4. Warsztaty artystyczne „Bizuteria i sztuka romska”.
5. Spotkanie podsumowujące pracę klas/grup.
6. Szkolna wystawa.

Rezultaty „twarde”:

- wykład o kulturze romskiej i warsztaty antydyskryminacyjne oraz warsztaty artystyczne dla grupy 46 uczniów.
- wystawa o Romach.

Rezultaty „miękkie”:

- Wzrost wiedzy dotyczącej kultury, zwyczajów romskich.
- Zwiększenie tolerancji, otwartości oraz zainteresowania kulturą romską.
- Wykorzystanie zdobytej wiedzy w praktyce i życiu codziennym.

Ewaluacja:

Na spotkaniu podsumowującym uczniowie odpowiedzą na pytania: Co i jak zrobili? Które z zadań i działań udało się zespołowi zrealizować? Kto był w to zaangażowany? Z jakich źródeł informacji, materiałów i zasobów korzystano? Jak przebiegała realizacja działań lub zadań? Kto pomagał? Jakie efekty (produkty) powstały? Jakie trudności uczniowie napotkali i jak je rozwiązali? Których zadań i działań nie udało się zrealizować? Czego się nauczyli?

SPRAWOZDANIE

Miejsce realizacji: Szkoła Podstawowa im. Wspólnoty Polskiej w Białostoczku

Koordynatorki: Danuta Kaliszuk i Małgorzata Rusiłowicz

Formy przeprowadzonych zajęć: wykład z prezentacją multimedialną, pogadanka, warsztaty, lekcja.

Temat zajęć	Uczestnicy	Liczba godzin
„Tam, gdzie nie ma wiedzy, stereotyp jest nie do zwalczenia”- zajęcia antydyskryminacyjne.	kl. IV – 15 osób kl. V – 13 osób kl. VI – 18 osób	2
Wykład w formie prezentacji multimedialnej pt. „Bliskie i dalekie spotkania z kulturą romską”.	kl. IV – 15 osób kl. V – 13 osób kl. VI – 18 osób	2
„Dziś prawdziwych Cyganów już nie ma”- pochodzenie Romów polskich, hymn i flaga, język i religia, zwyczaje panujące w romskiej rodzinie, życie codzienne romskiego dziecka.	kl. IV – 15 osób	4
„W kolorach tęczy błyszczą stroje, już z kociołków na polanie zapach się unosi”- tradycyjne romskie stroje i pieśni, tradycje kulinarne, romskie zajęcia	kl. V – 13 osób	4

i profesje, muzyka i taniec.		
„Budy, wozy kolorowe, konie pały się na błoniach, z wozów mienie wyciągnięto, mnóstwo pierzyn, różne sprzęty’- mieszkanie i życie codzienne Romów, znaczenie romanipen, megaripen, rola rodu i starszyny w rodzinie.	kl. VI – 18 osób	4
Przygotowanie tańca romskiego.	Kl. IV - 8 osób	2
Warsztaty artystyczne „Biżuteria i sztuka romska”.	kl. IV – 15 osób kl. V – 13 osób kl. VI – 18 osób	1
Przygotowanie szkolnej wystawy na temat Romów.	kl. IV – 15 osób kl. V – 13 osób kl. VI – 18 osób	1
Prezentacja wystawy o Romach.	kl. IV – 15 osób kl. V – 13 osób kl. VI – 18 osób	1

Inne formy pracy z uczniami:

Uczniowie pracowali w grupach (każda klasa podzielona została na 5 grup). Po warsztatach antydyskryminacyjnych i wykładzie uczniowie samodzielnie szukali w internecie dodatkowych informacji o zwyczajach i życiu polskich Romów. Plakaty do wystawy stworzyli w oparciu o przygotowane wcześniej przez nauczyciela instrukcje i dodatkowe materiały (teksty, ilustracje).

Scenariusz zajęć dla klas IV -VI

Opracowanie: Małgorzata Rusiłowicz, Danuta Kaliszuk

Temat: „Cygańskie życie mówi o wolności, o ludzkich pragnieniach w sercu gdzieś na dnie...” -Romowie jakich nie znamy.

Cele:

Uczeń po zajęciach:

- posiada wiedzę na temat kultury i obyczajów polskich Romów,
- rozumie pojęcia: mniejszość etniczna, stereotyp,
- potrafi wymienić kilka przyczyn nietolerancji wobec Romów,
- odnosi się z szacunkiem do kultury romskiej, wykazuje postawę tolerancji i otwartości, rozumie, że kontakt z inną kulturą oparty jest na dialogu i wzajemnym poznaniu się,
- potrafi skutecznie porozumiewać się w różnych sytuacjach,
- przedstawia własny punkt widzenia,
- wyciąga wnioski i potrafi je uzasadnić,
- potrafi pracować w grupie,
- prezentuje efekty pracy swojej grupy na forum szkoły.

Metody i techniki pracy:

- wykład,
- burza mózgów,
- dyskusja,
- mapa skojarzeń (mapa mentalna),
- praca w grupach,
- praca indywidualna

Czas: cykl 9 godz. lekcyjnych

Materiały pomocnicze:

Karta pracy *Polacy i Romowie- co nas łączy, a co różni?*

Bibliografia:

1. Bartosz Adam: Nie bój się Cygana = Na dora Romestar -Sejny: Pogranicze, 2004.
2. Bartosz Adam: Poznajemy historię Romów -Szczecinek: Związek Romów Polskich, 2008.
3. Baśnie cygańskie = Romane Paramisia /napisał i przygotował Jan Mirga; Polska Akcja Humanitarna - Kraków: Wydawnictwo TEXT, 2007.
4. Gierliński Karol Parno: Zawody, profesje romskie -Szczecinek: Związek Romów Polskich, 2008.
5. Wielokulturowość na co dzień: materiały dla nauczycieli -Kraków: Villa Decjusza, 2006.
6. Wykaz przydatnych stron internetowych
 - <http://www.stowarzyszenie.romowie.net/index.php/kultura.37.html>
 - <http://www.romowie.com/index.php?newlang=polish>
 - <http://free.art.pl/podkowa.magazyn/nr3132/romowie.htm>
 - <http://www.racionalista.pl/kk.php/s,1441>
 - <http://romowie.panstwa.info/kultura.php>
 - <http://www.zakorzenie.most.org.pl/za11/07.htm>
 - <http://turyno-jameroma.blogspot.com/2010/11/romskie-profesje.html>
 - <http://elementaro.org/index.php> /portal poświęcony kulturze i edukacji Romów/.

Opis realizacji zajęć:

Projekt realizowany będzie równolegle w trzech klasach IV, V i VI. Został skonstruowany w taki sposób, aby uczniowie mogli wykazać się twórczym myśleniem i samodzielnością w poszukiwaniu wiedzy (nauczyciel pełni w nim rolę mentora). Dlatego ważne jest, aby w czasie jego trwania uczniowie samodzielnie poszukiwali informacji na temat mniejszości romskiej. Praca w grupach umożliwi uczniom mniej i bardziej uzdolnionym wzajemne wspieranie się. Wszystkie grupy będą pracować nad powierzonymi im

zadaniami przez 3 miesiące. Efektem końcowym projektu będzie wystawa pt. Romowie jakich nie znamy.

1. Na pierwszym spotkaniu porozmawiaj z uczniami na temat ich wiedzy o Romach. Zapytaj, z czym kojarzy im się społeczność romska i skąd czerpią wiedzę na jej temat. Na arkuszu szarego papieru stwórz razem z uczniami mapę mentalną na ten temat.
2. Następnie wyjaśnij czym jest stereotyp. Wspólnie z uczniami zastanówcie się jakie stereotypy najczęściej pojawiają się w stosunku do Romów i co jest tego przyczyną. Ważne, aby w tym miejscu uświadomić uczniom, że posługiwanie się stereotypami w odniesieniu do mniejszości etnicznych, czy narodowych najczęściej spowodowane jest brakiem wiedzy o ich kulturze i zwyczajach.
3. *Bliskie i dalekie spotkania z kulturą romską.* Uczniowie ze wszystkich klas wysłuchają wykładu, któremu towarzyszyć będzie prezentacja multimedialna, poznają historię Romów oraz podstawowe pojęcia związane z obrzędowością, zwyczajami i kulturą romską. Po wykładzie rozdaj uczniom karty pracy (materiał pomocniczy).
4. Przydziel zadania poszczególnym klasom. W obrębie każdej z nich dokonaj podziału na grupy (praca w mniejszych grupach ułatwi uczniom wykonanie powierzonych im zadań). Ważne jest, aby w grupie znaleźli się uczniowie o różnych cechach. Wszyscy członkowie grupy będą rozliczani z wykonanej pracy i oceniani. Zgromadzone i wykonane przez uczniów materiały zostaną wykorzystane do przygotowania wystawy na temat Romów. Ustal terminy konsultacji i termin wykonania zadania. Omów z uczniami zadania, które mają wykonać, wyjaśnij wątpliwości, podaj źródła, z których mogą korzystać. Uwaga: co najmniej 2 lekcje powinny być przeprowadzone w pracowni komputerowej.

GRUPA I: „Dziś prawdziwych Cyganów, już nie ma...”. Na podstawie prezentacji multimedialnej oraz innych źródeł przygotujcie prezentację w dowolnej formie (plakat, album, prezentacja multimedialna itp.) na temat:

- a. pochodzenia Romów,
- b. flagi i hymnu romskiego,
- c. historii Romów polskich (skąd i kiedy przybyli do naszego kraju? Na jakie grupy się dzielą?),
- d. język romani,
- e. wyznawanej przez nich religii,
- f. zwyczajów panujących w romskiej rodzinie (życia codziennego romskiego dziecka: nauki, zabawy, obowiązków domowych; różnic między życiem dzieci romskich i nieromskich).

GRUPA II: „Budy, wozy, dyszle, konie pasły się na błoniach, z wozów mienie wyciągnięto: mnóstwo pierzyn, różne sprzęty” –mieszkanie i życie codzienne Romów dawniej i dziś. Na podstawie prezentacji multimedialnej oraz innych źródeł przygotujcie prezentację w dowolnej formie (plakat, album, prezentacja multimedialna itp.) na temat:

- a. codziennego życia Romów (w przeszłości i obecnie, mieszkaniu),
- b. znaczenia romanipen i megaripen w ich życiu,
- c. roli rodu i starszych w rodzinie,
- d. obrzędów i zwyczajów kultywowanych w romskiej społeczności (chrzest, ślub, pogrzeb).

GRUPA III: „W kolorach tęczy błyszczą stroje, już z kociołków na polanie zapach się unosi” -tradycyjne romskie stroje, tradycje kulinarne Romów. Na podstawie prezentacji multimedialnej oraz innych źródeł przygotujcie prezentację w dowolnej formie (plakat, album, prezentacja multimedialna itp.) na temat:

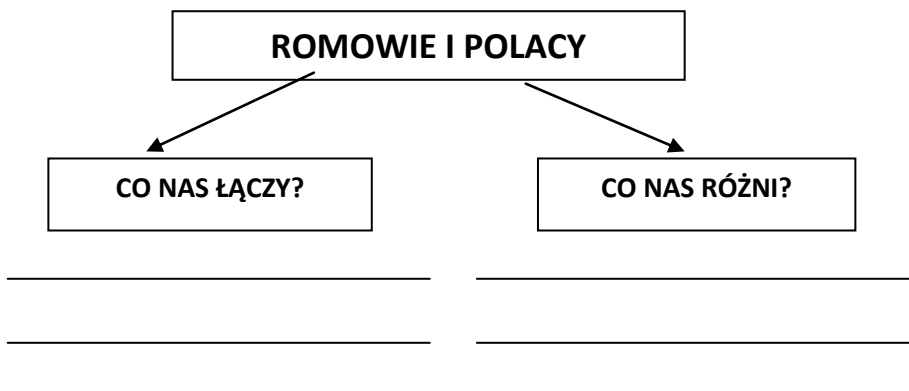
- a. tradycyjnego romskiego stroju (kobiecego i męskiego),
- b. funkcjonalności tradycyjnego stroju romskiego,
- c. mody romskiej (różnic w ubiorze, które zaszły na przestrzeni wieków, współczesnego ubioru młodych Romów),
- d. romskiej kuchni (zasad przyrządzania i spożywania posiłków, ulubionych potraw).

GRUPA IV: „My Cyganie, co pędzimy z wiatrem...” -romskie zajęcia i profesje, muzyka i taniec. Na podstawie prezentacji multimedialnej oraz innych źródeł przygotujcie prezentację w dowolnej formie (plakat, album, prezentacja multimedialna itp.) na temat:

- a. romskich zajęć i profesji,
 - b. Warsztaty artystyczne pt. „Bizuteria i sztuka romska”. Uczniowie w czasie ich trwania wykonają ozdoby, portrety Romów oraz wóz cygański.
5. Przygotowanie i prezentacja szkolnej wystawy pt. *„Cygańskie życie mówi o wolności o ludzkich pragnieniach w sercu gdzieś na dnie...” -Romowie jakich nie znamy.*
6. Podsumowanie i ocena pracy grup.

Zał. 1. Materiał pomocniczy -Karta pracy.

Scenariusz zajęć

Opracowanie: Małgorzata Rusiłowicz

Temat: Tam, gdzie nie ma wiedzy, stereotyp jest nie do zwalczania.

Cele zajęć: Uczeń po zajęciach:

- zna pojęcia: stereotyp, tolerancja, akceptacja;
- rozumie mechanizmy powstawania uprzedzeń i stereotypów;
- przyjmuje postawę akceptacji, zrozumienia, otwartości wobec innych,
- rozpoznaje własne postawy i emocje wobec odmienności,
- potrafi wymienić kilka przyczyn nietolerancji wobec Romów,
- rozumie, że kontakt z inną kulturą oparty jest na dialogu i wzajemnym poznaniu się,
- wykazuje szacunek dla innych obyczajów i kultur,
- potrafi skutecznie porozumiewać się w różnych sytuacjach,
- przedstawia własny punkt widzenia,
- wyciąga wnioski i potrafi je uzasadnić,
- potrafi pracować w grupie,
- prezentuje efekty pracy swojej grupy na forum klasy.

Metody i formy pracy:

- pogadanka podająca,
- burza mózgów,
- dyskusja,
- mapa skojarzeń (mapa mentalna),
- praca w grupach,
- praca indywidualna

Czas: 45 minut

Materiały pomocnicze: Słownik wyrazów obcych, arkusze szarego papieru, pisaki.

Opis realizacji zajęć:

1. Zapytaj uczniów, z czym kojarzy im się tolerancja, jakiego człowieka możemy określić mianem *człowieka tolerancyjnego*? Wszystkie propozycje uczniów zapisz na arkuszu szarego papieru i powieś w widocznym miejscu.
2. Zapytaj uczniów, czy wiedzą czym jest *stereotyp*. Jeżeli uczniowie nie będą potrafili wyjaśnić, na czym on polega, należy wyjaśnić jego istotę, podać definicję: *„Stereotyp, czyli funkcjonujący w świadomości społecznej skrótowy, uproszczony i zabarwiony wartościująco obraz rzeczywistości, odnoszący się do rzeczy, osób, instytucji itp., często oparty na niepełnej lub fałszywej wiedzy o świecie, utrwalony jednak przez tradycję i nie ulegający zmianom”* (Słownik wyrazów obcych, red. Elżbieta Sobol). Podziel klasę na 4 grupy. Poproś, aby każda z grup dokończyła zdania, dopisując kilka opinii na temat wybranych narodów: Każda grupa ma wypisać na kartkach cechy charakterystyczne (zdaniem uczniów) dla poszczególnych grup narodowych /Podaj przykład, aby uczniowie prawidłowo zrozumieli zadanie: *Japończycy są niscy, pracowici i ciekawi świata./*.

- Polacy są
- Niemcy są
- Rosjanie są
- Francuzi są

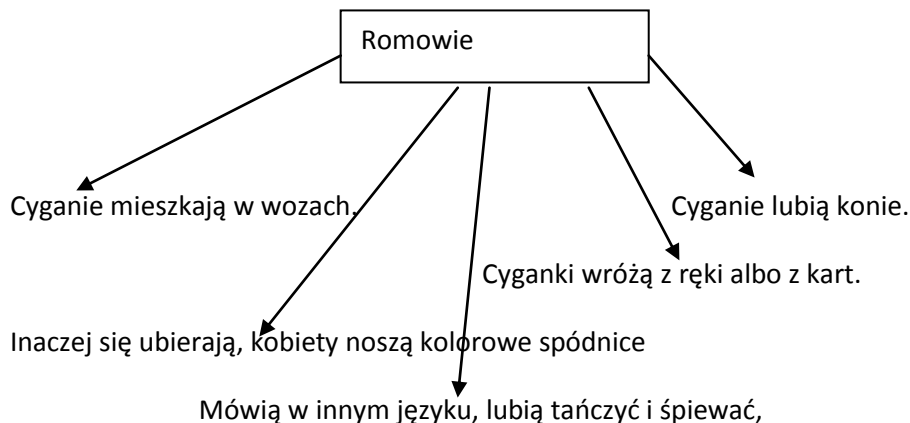
Poproś grupę o zaprezentowanie wyników pracy. Przeprowadź dyskusję na temat prawdziwości wypisanych przez uczniów sądów. Zapytaj ich, czy zebrane opinie można odnosić do wszystkich przedstawicieli danego narodu?

3. Następnie porozmawiaj z uczniami na temat ich wiedzy o Romach.

Zapytaj, z czym kojarzy im się społeczność romska i skąd czerpią wiedzę

na jej temat? Na arkuszu szarego papieru stwórz razem z uczniami mapę mentalną na ten temat np.

* wiedza uczniów na temat

Egzotyka, romantyzm /tańce, śpiew, gitara, ogniska, tabory, wędrowniki, kolorowe falbaniaste suknie, wolność /problemy społeczne /brak wykształcenia, utrzymywanie się z wróżenia, żebranie, łamanie prawa.

4. Wspólnie z uczniami zastanówcie się i zapiszcie na arkuszu szarego papieru, jakie stereotypy najczęściej pojawiają się w stosunku do Romów i co jest ich źródłem?

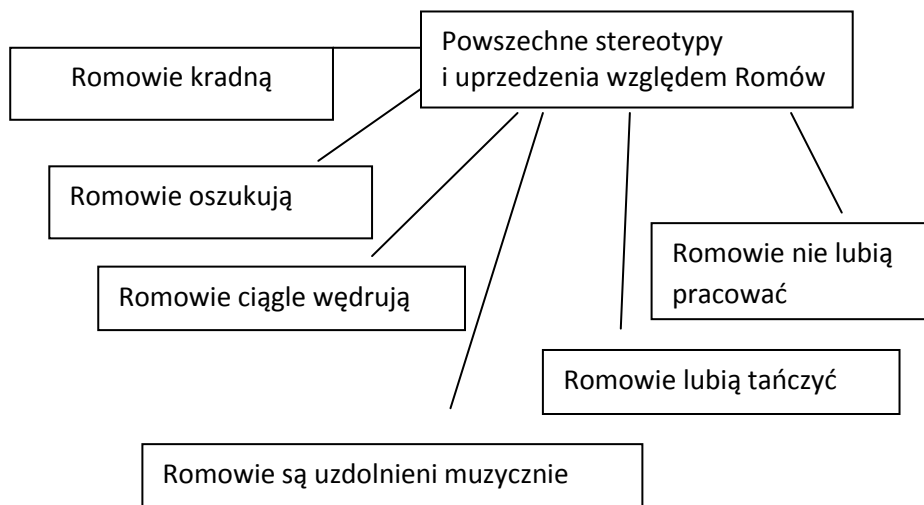
Przykłady wypowiedzi uczniów, które można wykorzystać do uzupełnienia mapy mentalnej:

- *Babcia mówiła, że Cyganie kradli dzieci i wsadzali je do worka;*
- *Cyganie oszukują -tak mi tata powiedział;*
- *Cyganie mogą kraść;*
- *Słyszałem, że Cyganie są złodziejami i są innego wyznania i dlatego ich nie lubię;*

- *Kiedyś spotkałem z mamą Cyganę, która powiedziała, że jak damy jej pieniądze, to będziemy, zdrowi a jak nie, to przekłęci. Uważam, że Cyganie to naciągacze i złodzieje;*
- *Cyganie są chytrzy i myślą tylko o pieniądzach.*

Ważne, aby w tym miejscu uświadomić uczniom, że posługiwanie się stereotypami w odniesieniu do mniejszości etnicznych, czy narodowych najczęściej spowodowane jest brakiem wiedzy o ich kulturze i zwyczajach.

5. Przeprowadź dyskusję z uczniami na temat stereotypów. Postaraj się poprowadzić ją w taki sposób, aby uczniowie znaleźli odpowiedzi na następujące pytania:
- Co można zrobić ze stereotypem? Jak mu się nie poddawać?
 - Jak można walczyć ze stereotypami? Czy taka walka ma sens?
 - Jak można przełamywać stereotypy?
 - Co zrobić, aby uniknąć niesprawiedliwej i tendencyjnej oceny innych?

6. Rekapitulacja **„Tam, gdzie nie ma wiedzy, stereotyp jest nie do zwalczenia”** -swobodne wypowiedzi uczniów na temat słów wypowiedzianych przez Mariana Gerliha.
7. Zakończenie lekcji.

Plan projektu 5.

Tytuł: Tradycje wielkanocne na Podlasiu dawniej i dzisiaj.

Cel: Zapoznanie uczniów z wielością obyczajów wielkanocnych na Podlasiu dawniej i dzisiaj, a przez to kształtowanie poczucia własnej tożsamości i przynależności do „małej Ojczyzny” i kształtowanie postawy tolerancji wobec odmienności kulturowej i religijnej.

Działania:

1. Przeprowadzenie ankiety diagnozującej poziom wiedzy uczniów na temat obrzędów i zwyczajów wielkanocnych na Podlasiu. Wzbudzenie zainteresowania. Sformułowanie problemu i wybór zagadnień do realizacji. Opracowanie planu działań, dobór grup do realizacji projektu, opracowanie instrukcji do projektu.
2. Podział klas na zespoły zadaniowe, sporządzenie kontraktu, przydzielenie zadań do wykonania, zapoznanie uczniów z instrukcjami i terminami konsultacji z nauczycielami.
3. Wycieczka do Białostockiego Muzeum Wsi i udział w warsztatach „Kraszanki”.
4. Realizacja zadań przez uczniów:
5. Prezentacja wyników pracy zespołów podczas integracyjnego spotkania wielkanocnego dla szeroko rozumianej społeczności szkolnej, połączonego z aukcją charytatywną na rzecz uczniów potrzebujących pomocy materialnej (sprzedaż kartek świątecznych, jajek, palm wielkanocnych itp).
6. Ocena pracy poszczególnych zespołów zadaniowych oraz ewaluacja projektu.

Rezultaty „twarde”:

- 45 uczniów pozna zwyczaje i obrzędy związane z Wielkanocą na Podlasiu dawniej i dzisiaj,

- przynajmniej 100 osób (uczniowie, rodzice, nauczyciele) weźmie udział w spotkaniu integracyjnym, prezentującym efekty pracy,
- 6 prezentacji multimedialnych pokazujących różne tradycje wielkanocne na Podlasiu,
- album wielkanocnych potraw świątecznych,
- palmy, pisanki wielkanocne, dekoracje i kartki świąteczne, które zostaną sprzedane podczas charytatywnej aukcji zorganizowanej w czasie spotkania integracyjnego.

Rezultaty „miękkie”: uczniowie

- zdobędą wiedzę o dawnych i aktualnych zwyczajach i tradycjach wielkanocnych na Podlasiu,
- zrozumieją potrzebę kultywowania regionalnych zwyczajów i obrzędów
- nabędą postawę szacunku do tradycji i postawę tolerancji dla odmienności kulturowej,
- wykażą szacunek dla pracy swojej i innych, nabędą umiejętność samodzielnego organizowania pracy i umiejętność współdziałania w grupie oraz radzenia sobie z trudnościami,
- skorzystają z różnych źródeł informacji,
- publicznie zaprezentują swoje umiejętności i wytwory pracy.

Ewaluacja: Uczniowie, biorący udział w projekcie, wypełniają ankiety na początku i na końcu działań. Sprawdzonej też będzie poziom ich wiedzy o zwyczajach i tradycjach wielkanocnych na Podlasiu.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

pracownicy Białostockiego Muzeum Wsi, którzy podczas zajęć w muzeum zaprezentują różne tradycje wielkanocne i omówią ich symbolikę.

SPRAWOZDANIE

Miejsce realizacji: Szkoła Podstawowa nr 26 im. Stanisława Staszica w Białymstoku

Koordynatorki: Katarzyna Szostak-Król i Katarzyna Gryciuk

Formy przeprowadzonych zajęć: lekcje, wycieczka, prezentacje publiczne

Dane dotyczące przeprowadzonych zajęć:

Temat zajęć	Uczestnicy	Liczba godzin
Przygotowania do Świąt Wielkanocnych – zajęcia wprowadzające	klasa Id, IVd (46 osób)	2x45minut
Zwyczaj strojenia palm wielkanocnych i zwyczaje Niedzieli Palmowej	klasa Id, IVd (46 osób)	6x45minut
Zwyczaj „kraszenia” i „pisania” jajek	klasa Id, IVd (46 osób)	6x45minut
Życzenia wielkanocne	klasa Id, IVd (46 osób)	2x45minut
Symbolika Wielkiego Tygodnia	klasa Id, IVd (46 osób)	2x45minut
Symbole wielkanocne, znaczenie koszyczka wielkanocnego, przygotowanie świątecznego stołu.	klasa Id, IVd (46 osób)	2x45minut
Znaczenie Świąt Wielkanocnych	klasa Id, IVd (46 osób)	2x45minut
Wielkanocne zabawy i zwyczaje	klasa Id, IVd (46 osób)	2x45minut

Inne formy pracy z uczniami:

Warsztaty: decoupage, quilting`u, origami, fotograficzne, praca z programami: Movie Maker i Power Point, zajęcia w szkolnej kuchni i bibliotece szkolnej, spotkania z ekspertami, samodzielna praca uczniów, praca w zespołach uczeń-rodzic.

Scenariusz zajęć w klasie I

Opracowanie: Katarzyna Gryciuk

Temat: Zwyczaj strojenia palm wielkanocnych i zwyczaje Niedzieli Palmowej.

Cele:

Uczeń:

- wyjaśnia znaczenie zwyczaju strojenia palm wielkanocnych
- opisuje zwyczaje Niedzieli Palmowej
- przygotowuje palmę wielkanocną
- korzysta z różnorodnych źródeł informacji
- współpracuje z nauczycielem podczas przygotowania pokazu z wykorzystaniem programu Movie Maker
- współpracuje z innymi uczniami
- przestrzega ustalonego wspólnie planu pracy

Metody i formy pracy:

- metoda projektu
- metoda działań praktycznych
- indywidualna, grupowa

Czas trwania: 5x45 min.

Środki dydaktyczne: komputer, projektor multimedialny, prezentacja przygotowana przez nauczyciela, bibuła, klej, nożyce, drut, wstążka, patyki, szary papier, kredki, flamastry

Przebieg zajęć:

1. Podział klasy na 3 grupy zadaniowe.
2. Sporządzenie w formie plakatu planu i zasad pracy.
3. Przydzielenie obowiązków poszczególnym grupom.

We wszystkich zespołach należy wybrać osoby czuwające nad przebiegiem prac (liderzy) i osoby odpowiedzialne za kontakty z nauczycielem oraz ustalić termin zakończenia pracy (max 14 dni).

Grupa I – Zwyczaj strojenia palm wielkanocnych

- zebranie informacji dotyczących zwyczaju strojenia palm, rodzajów palm oraz etapów tworzenia palm wielkanocnych
- sporządzenie w formie plakatu rysunkowego spisu materiałów niezbędnych do przygotowania palmy
- sporządzenie w formie plakatu planu wykonania palmy
- zgromadzenie materiałów niezbędnych do przygotowania palm
- praca indywidualna pod opieką nauczyciela
- zaprezentowanie wyników pracy pozostałym grupom zadaniowym

Grupa II – Zwyczaje Niedzieli Palmowej

- zebranie informacji dotyczących znaczenia, symboliki i zwyczajów Niedzieli Palmowej
- sporządzenie listy pytań do eksperta
- przeprowadzenie wywiadu z ekspertem
- przygotowanie prezentacji multimedialnej
- zaprezentowanie wyników pracy pozostałym grupom zadaniowym

Grupa III – Udokumentowanie przebiegu pracy

- fotograficzna dokumentacja przebiegu projektu
- selekcja fotografii
- ustalenie kolejności prezentowania fotografii
- przygotowanie narracji do filmu
- zarejestrowanie dźwięku za pomocą rejestratora cyfrowego i obróbka dźwięku
- pomoc nauczycielowi w przygotowaniu filmu w programie Movie Maker
- zaprezentowanie wyników pracy pozostałym grupom zadaniowym

4. Ewaluacja projektu.

Scenariusz zajęć dla klasy IV

Opracowanie: Katarzyna Szostak-Król

Temat: Wielkanoc w podlaskim domu

Cele zajęć

Uczeń po zajęciach:

- zna zwyczaje i obrzędy wielkanocne na Podlasiu dawniej i dzisiaj,
- rozumie potrzebę kultywowania regionalnych zwyczajów i obrzędów,
- prezentuje postawę akceptacji i tolerancji wobec odmienności kulturowej i religijnej,
- potrafi korzystać z różnych źródeł informacji i zastosować zebraną wiedzę w praktyce,
- potrafi współpracować w grupie i aktywnie zaprezentować swą wiedzę przed klasą.

Metody i techniki pracy:

- metoda projektu,
- metoda działań praktycznych.

Czas: 2x45 min.

Wykaz materiałów pomocniczych:

- Materiał pomocniczy nr 1 -Kontrakt
- Materiał pomocniczy nr 2 –Instrukcje dla grup

-Materiał pomocniczy nr 3 –Arkusz ewaluacji

Bibliografia:

1. B. Ogrodowska, *Ocalić od zapomnienia. Polskie obrzędy i zwyczaje doroczne*, Warszawa 2005.
2. J. Łagoda, M. Łagoda-Marciniak, A. Gotowiec, *Święta w polskim domu*, Poznań 2008.
3. H. Szymanderska, *Polskie tradycje świąteczne*, Warszawa 2003.

Uwagi:

Przed przystąpieniem do wykonywania zadań projektowych uczniowie wzięli udział w imprezie edukacyjnej pt. „Kraszanki” w Białostockim Muzeum Wsi. Podczas zajęć edukacyjnych uczniowie wykonywali palmy oraz pisanki, zwiedzili tradycyjną chałupę z wystrojem świątecznym oraz poznali wielkanocne obrzędy. Można zrezygnować z wycieczki i zaproponować uczniom zajęcia (w oparciu o publikacje) podejmujące tematykę zawartą w zadaniach projektowych. Nauczyciel dzieli klasę na 4 grupy. Opracowuje z uczniami kontrakt, w którym zawarte są zasady pracy (Materiał pomocniczy nr 1). Nauczyciel każdej grupie rozdaje instrukcję z zadaniami (Materiał pomocniczy nr 2).

Spodziewane efekty:

Grupa I –uczniowie zebrali wiadomości na temat zwyczaju malowania jajek i przygotowali krótki pokaz multimedialny -prezentację w programie PowerPoint, w atrakcyjny sposób zaprezentowali wykonane przez grupę pisanki i kraszanki.

Grupa II –uczniowie przygotowali prezentację przepisów potraw wielkanocnych w formie książki kucharskiej oraz przyrządzili wybraną potrawę.

Grupa III -uczniowie zebrali wiadomości na temat zwyczaju przyozdabiania domów w okresie wielkanocnym, tradycji wierzbowania w Niedzielę Palmową, tradycji związanych z Wielkim Tygodniem i przygotowali krótki pokaz multimedialny -prezentację w programie PowerPoint, w atrakcyjny sposób zaprezentowali wykonane przez grupę kartki świąteczne.

Grupa IV -uczniowie zebrali wiadomości na temat zwyczaju święcenia potraw i przygotowania wielkanocnego koszyčka, zwyczaju śniadania wielkanocnego i przygotowali krótki pokaz multimedialny -prezentację w programie PowerPoint, przygotowali dekorację świątecznego stołu i zaprezentowali tradycyjne zabawy przy wielkanocnym stole.

Opis realizacji zajęć:

1. Nauczyciel przypomina wybrane punkty zawartego wcześniej kontraktu, przedstawia cele zajęć oraz zapisuje temat lekcji.
2. Po zapisaniu tematu w zeszytach, grupy przystępują do prezentacji wykonanych zadań.
3. Po poszczególnych prezentacjach nauczyciel proponuje uczniom dyskusję, mającą na celu utrwalenie zdobytej podczas prezentacji wiedzy. Zadaje im kilka pytań, typu: Jaką rolę pełnią obrzędy i tradycje w życiu człowieka? Czy w Twojej rodzinie kultywowane są wielkanocne zwyczaje? Dlaczego tak ważne jest dzisiaj kultywowanie tradycji? Jakie potrawy wielkanocne przyrządzą się podczas świąt w Twoim domu? Jak współcześnie wygląda tradycja malowania jajek? Czym się różnią pisanki od kraszanek? itp.
4. Lekcję kończą swobodne wypowiedzi uczniów oraz krótka ocena ich pracy dokonana przez nauczyciela. Dokładnej analizie i ocenie pracy uczniów poświęcone będą następne zajęcia, na których uczniowie uzupełnią arkusz ewaluacji (Materiał pomocniczy nr 3), który pomoże w dokładniejszej ocenie projektu.

Materiał pomocniczy nr 1 -Kontrakt

KONTRAKT

1. Temat projektu – **Wielkanoc w podlaskim domu**
2. Zadania i przydział obowiązków (szczegółowo określa instrukcja).
3. Źródła informacji, które powinno się wykorzystać w trakcie realizacji zadań -
.....
.....
.....
4. Terminy i sposoby konsultacji z nauczycielem –.....
5. Termin realizacji i prezentacji końcowej –.....
6. Możliwe formy prezentacji oraz czas szczegółowo określa instrukcja.
7. Kryteria oceny projektu: zgodność z tematem (rzeczowość), estetyka i staranność, poprawność językowa, słownikowa, stylistyczna, nakład pracy, sposób prezentacji.

Materiał pomocniczy nr 2 – Instrukcje dla grup

Grupa I

1. Podzielcie się zadaniami w grupie – wybierzcie:
 - lidera grupy,
 - osobę (osoby) odpowiedzialne za przygotowanie prezentacji multimedialnej,
 - osobę (osoby) odpowiedzialne za wykonanie wielkanocnych pisanek i kraszanek,
 - osobę (osoby) do prezentacji Waszej pracy.
2. Wasze zadanie polega na zebraniu wiadomości dotyczących zwyczaju malowania jajek i zaprezentowaniu ich w formie prezentacji multimedialnej oraz wykonaniu wielkanocnych pisanek i kraszanek.
3. Na wykonanie zadania macie 14 dni.
4. Czas prezentacji nie może przekraczać 15 minut.
5. Pracujcie zgodnie. Szanujcie czas!

Grupa II

1. Podzielcie się zadaniami w grupie – wybierzcie:

- lidera grupy,
 - osobę (osoby) odpowiedzialne za przygotowanie albumu/książki kucharskiej,
 - osobę (osoby) odpowiedzialne za wykonanie wielkanocnych potraw,
 - osobę (osoby) do prezentacji Waszej pracy.
2. Wasze zadanie polega na zebraniu wielkanocnych przepisów kulinarnych i zaprezentowaniu ich w formie albumu lub książki kucharskiej oraz przygotowaniu wybranych potraw wielkanocnych.
 3. Na wykonanie zadania macie 14 dni.
 4. Czas prezentacji nie może przekraczać 15 minut.
 5. Pracujcie zgodnie. Szanujcie czas!

Grupa III

1. Podzielcie się zadaniami w grupie – wybierzcie:
 - lidera grupy,
 - osobę (osoby) odpowiedzialne za przygotowanie prezentacji multimedialnej,
 - osobę (osoby) odpowiedzialne za wykonanie świątecznych kartek,
 - osobę (osoby) do prezentacji Waszej pracy.
2. Wasze zadanie polega na zebraniu wiadomości o zwyczaju przyozdabiania domów w okresie wielkanocnym, tradycji wierzbowania w Niedzielę Palmową, tradycji związanych z Wielkim Tygodniem i zaprezentowanie ich w formie prezentacji multimedialnej oraz wykonaniu kartek świątecznych.
3. Na wykonanie zadania macie 14 dni.
4. Czas prezentacji nie może przekraczać 15 minut.
5. Pracujcie zgodnie. Szanujcie czas!

Grupa IV

1. Podzielcie się zadaniami w grupie – wybierzcie:

-lidera grupy,

-osobę (osoby) odpowiedzialne za przygotowanie prezentacji multimedialnej,

-osobę (osoby) odpowiedzialne za przygotowanie świątecznego stołu,

-osobę (osoby) odpowiedzialne za prezentację tradycyjnych zabaw wielkanocnych,

-osobę (osoby) do prezentacji Waszej pracy.

2. Wasze zadanie polega na zebraniu wiadomości dotyczących zwyczaju święcenia potraw i przygotowania wielkanocnego koszyčka, zwyczaju śniadania wielkanocnego oraz przygotowaniu świątecznego stołu i zaprezentowaniu tradycyjnych zabaw wielkanocnych.

3. Na wykonanie zadania macie 14 dni.

4. Czas prezentacji nie może przekraczać 15 minut.

5. Pracujcie zgodnie. Szanujcie czas!

Materiał pomocniczy nr 3 –Arkusz ewaluacji

Imię nazwisko:

Uczestniczyłeś(a)ś w projekcie „**Wielkanoc w podlaskim domu**”, spróbuj odpowiedzieć na poniższe pytania:

1. Czego nauczyłeś(a)ś się na dzisiejszej lekcji?
2. Co Ci się najbardziej podobało w pracy zespołowej?
3. Co sprawiło Ci największą trudność?
4. Jaką ocenę w skali od 1 do 6 postawił(a)byś sobie za swój wkład pracy w realizację projektu grupowego?
5. Kto i dlaczego, według Ciebie, wykonał najciekawszą pracę?

Plan projektu 6.

Tytuł: Kuchnia Podlasia w okresie wielkanocnym.

Cel: Poznanie kultur kulinarnych kuchni mniejszości zamieszkujących Podlasie i łamanie stereotypów.

Działania:

1. Zajęcia warsztatowe w Domu Kultury -poznanie tradycji świąt wielkanocnych 3 kręgów kulturowych. Wykonanie w kuchni DK przy współudziale rodziców po jednej potrawie z każdego kręgu kultury: białoruskiej, żydowskiej, tatarskiej. Prezentacja i degustacja.
2. Wystawa zdjęć -fotoreportaż z projektu.

Rezultaty „twarde”:

- 3 potrawy
- fotoreportaż z projektu

Rezultaty „miękkie”:

- Zwiększenie tolerancji do innych kultur i pozytywnego nastawienia do innych religii.
- Lepsze zrozumienie drugiego człowieka i wzajemny szacunek.

Ewaluacja: obserwacja i ankieta do uczniów

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

- Dom Kultury w Rutkach K.
- Rodzice

SPRAWOZDANIE

Koordynatorki: Małgorzata Kłoskowska, Alina Krupa

Miejsce realizacji: Szkoła Podstawowa im. 2 Pułku Ułanów Grochowskich
w Rutkach Kossakach

Formy przeprowadzonych zajęć: lekcja, warsztaty kulinarne.

Dane dotyczące przeprowadzonych zajęć:

Temat zajęć	Uczestnicy	Liczba godzin
Poznanie tradycji świąt wiosennych Tatarów i Żydów.	VI a - 23 osoby	2
Warsztaty kulinarne w Domu Kultury	10 osób	4

Inne formy pracy z uczniami:

Warsztaty kulinarne – na zajęciach gotowano po jednej potrawie tatarskiej (kołduny tatarskie) i żydowskiej (kugiel ziemniaczany). Zajęcia kulinarne odbyły się w Domu kultury oraz w stołówce szkolnej. Dzieci z zaangażowaniem i poświęceniem przygotowywały potrawy, którymi poczęstowały także nauczycieli.

Scenariusz zajęć dla klasy VI

Opracowanie: Alina Krupa i Małgorzata Kłoskowska

Temat: Żydowskie święto Paschy.

Cele zajęć: Uczeń po zajęciach:

- zna tradycje święta Paschy

- poszerzy wiedzę na temat kultury żydowskiej
- rozwinię umiejętności społeczną służącą polepszaniu współżycia w zbiorowości

Metody i techniki pracy: praca z tekstem w małych grupach, pogadanka, dyskusja, praktyczne działanie

Czas: 1 godz. lekcyjna

Materiały pomocnicze: kredki, brystol, tekst np. ze strony internetowej www.jewish.host.sk/swieta.html

Opis realizacji zajęć:

1. Wprowadzenie w tematykę zajęcia –pogadanka uświadamiająca niewiedzę dotyczącą obchodów popularnych świąt przez inne społeczności.
2. Praca w grupach z tekstem źródłowym –gromadzenie informacji o zwyczajach i obrzędach związanych z obchodami Wielkanocy przez Żydów.
3. Dyskusja w klasie na temat kultury żydowskiej ze zwróceniem szczególnej uwagi na święto Paschy. Uczniowie mają za zadanie posłużyć się przykładami z przeczytanych tekstów.
4. Wykonanie w grupach plakatu (rysunku) nt. stół w święto Paschy.
5. Podsumowanie i wnioski (np. inni ludzie na świecie są podobni do nas, też świętują uczując, śpiewając i tańcząc; organizują spotkania, żeby razem obchodzić ważne uroczystości).

Plan projektu 7.

Tytuł: Różnorodność religijna przedwojennych mieszkańców Brańska.

Cele: Zapoznanie uczniów z historią brańskich cmentarzy i świątyń, przybliżenie zwyczajów i symboliki religijnej. Kształtowanie postawy tolerancji i poszanowania wobec odmienności.

Działania: zorganizowanie wycieczki i przeprowadzenie zajęć przy obiektach.

Rezultaty „twarde”:

- 4 godziny zajęć dydaktycznych w terenie.

Rezultaty „miękkie”:

- uwrażliwienie uczniów na potrzebę zachowania pamięci o przeszłości i poszanowania jej pamiątek,
- wzrost wiedzy z zakresu historii lokalnej.

Ewaluacja: obserwacja zachowania uczniów, analiza ich wypowiedzi

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

- Rodzice uczniów

SPRAWOZDANIE

Miejsce realizacji: Szkoła Podstawowa w Holonkach

Koordynator: Ewa Ostrowska

Scenariusz wycieczki

Opracowała: Ewa Ostrowska

Temat: Różnorodność religii w miasteczku Brańsk w okresie międzywojennym –wycieczka do obiektów sakralnych i na cmentarze różnych wyznań.

Cel ogólny: przybliżenie uczniom zróżnicowania kulturowego Brańska.

Cele szczegółowe:

1. Zapoznanie z historią cmentarza żydowskiego: przybliżenie żydowskich zwyczajów pogrzebowych i symboliki nagrobkowej, zapoznanie z alfabetem hebrajskim.
2. Zapoznanie z historią cmentarza i cerkwi prawosławnej w Brańsku, zwyczaje prawosławia.
3. Zapoznanie z historią cmentarza i kościoła katolickiego w Brańsku.

Metody: pogadanka, praktyczna

Czas trwania: 4 godziny

Środki dydaktyczne: materiały dydaktyczne dla uczniów zawierające objaśnienia symboli nagrobkowych hebrajskich, alfabetu hebrajskiego i napisów pismem starocerkiewno-słowiańskim.

Przebieg zajęć:

1. Wyjazd busem na cmentarz żydowski –kirkut koło Brzeźnicy. Zapoznanie uczniów z jego historią, zwrócenie uwagi na cechy charakterystyczne, np. napisy na macewach, ułożenie nagrobków.
2. Zwiedzanie cerkwi i cmentarza prawosławnego, zwrócenie uwagi na dodatkową belkę ukośną na krzyżu, napisy na nagrobkach pismem starocerkiewno-słowiańskim, ukazanie układu ikon na ikonostasie w świątyni prawosławnej.
3. Zwiedzanie kościoła i znajdującego się przy nim cmentarza, zapoznanie się z ich historią.

4. Podsumowanie –dyskusja na temat różnic i podobieństw między nagrobkami chrześcijan i Żydów, odnajdywanie elementów wspólnych dla religii katolickiej, prawosławnej i żydowskiej. Wspólne dojście do wniosku, że religia może łączyć a nie dzielić ludzi.

Plan projektu 8.

Tytuł: „Słowa, słowa, słowa” – Gminny Konkurs Poezji Innych Narodów.

Cele: przybliżenie kultur innych narodów, ukazanie piękna ich poezji.

Działania:

1. Utworzenie tomiku wierszy – utworów do recytacji podczas konkursu.
2. Rozesłanie go do szkół wraz z zaproszeniem do udziału w konkursie.
3. Przygotowanie dzieci z własnej placówki do konkursu.
4. Przeprowadzenie eliminacji szkolnych.
5. Zorganizowanie i przeprowadzenie Gminnego Konkursu Poezji Innych Narodów w naszej placówce.

Rezultaty „twarde”:

- tomik poezji Innych Narodów.
- płyta CD z prezentacją kultury żydowskiej, czeczeńskiej, ukraińskiej, litewskiej, rosyjskiej.

Rezultaty „miękkie”:

- wzrost wiedzy o innych kulturach narodowych.
- współpraca z innymi szkołami w gminie.
- rozwój osobowy każdego uczestnika projektu.

Ewaluacja: obserwacja uczestników konkursu, analiza listy szkół, fotoreportaż w kronice szkoły.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

- Zarząd Stowarzyszenia „Edukator” w Łomży,
- Starosta powiatu zambrowskiego,
- Wójt gminy Szumowo,
- Konsultanci ODN w Łomży.

SPRAWOZDANIE

Miejsce realizacji: Publiczna Szkoła Podstawowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Paproci Dużej

Koordynatorzy: Bogdan Piwoński, Piotr Kowalewski

Program dnia:

- 9⁰⁰ –Powitanie gości i zapoznanie z programem imprezy (każda drużyna otrzyma teczkę z materiałami). Sprawy organizacyjne.
- 9¹⁵ –Piosenka integracyjna „Ukraina” –zespół STENO
- 9²⁵ –Wspólne odśpiewanie wszystkim znanej piosenki „Sokoły”.
- 9³⁰ –Powołanie jury konkursu recytatorskiego.
- 9⁴⁰ –Prezentacja utworów przez uczniów z klas 0-III.
- 10¹⁵ –Piosenka w wykonaniu zespołu STENO –„My, Cyganie”.
- 10²⁵ –Prezentacja utworów przez uczniów klas IV –VI.
- 11¹⁰ –Obrady jury, a w trakcie prezentacja „Otwartość na różnorodność”.
- 11³⁰ –Ogłoszenie wyników i wręczenie nagród.
- 11⁴⁵ –Występ zespołu STENO –„Jest taki czas...”.
- 11⁵⁵ –Podsumowanie i zaproszenie na poczęstunek przygotowany przez nauczycieli i rodziców, a składający się z potraw tradycyjnych dla kuchni wschodnich np. pielmieni, barszcz, ryba po żydowsku.

Plan projektu 9.

Tytuł: Podlasie z różnorodności kultur i religii słynie.

Cele: propagowanie szacunku i tolerancji dla mniejszości narodowych zamieszkujących Podlasie poprzez uświadomienie uczniom potrzeby otwartości na różnorodność kulturową i religijną, poznawanie i pogłębianie wiedzy na ten temat, utrwalanie własnej kultury i tożsamości narodowej.

Działania:

1. Opracowanie scenariuszy i materiałów do zajęć dydaktycznych oraz dyplomów na zakończenie projektu.
2. Zorganizowanie wystawy książek i albumów poświęconych mniejszościom narodowym.
3. Przygotowanie gazetki ściennej dotyczącej realizacji projektu.
4. Przygotowywanie w zespołach prezentacji multimedialnych na temat Tykocina, Supraśla i Kruszyńian oraz dzielenie się zdobytą wiedzą z uczniami klas młodszych.
5. Przedstawienie przez uczniów klasy II „Gawędy o historii narodu cygańskiego”, zabaw integracyjnych w strojach cygańskich przez siebie przygotowanych oraz przekazanie informacji o sytuacji Romów w Polsce.
6. Tworzenie „Encyklopedii wiedzy o wspólnotach”.

Rezultaty „twarde”:

- scenariusze zajęć,
- „Encyklopedia wiedzy o wspólnotach”,
- prezentacja multimedialna,
- zdjęcia,
- wystawa,
- gazetka ścienna.

Rezultaty „miękkie”:

- wzrost wiedzy o mniejszościach narodowych Podlasia,
- chęć dalszych poszukiwań,
- uświadomienie konieczności otwartości na różnorodność,
- satisfakcja z wykonanej pracy,
- podniesienie samooceny.

Ewaluacja:

- obserwacja aktywności i działań uczniów,
- ankieta.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

- dyrektor szkoły,
- inni nauczyciele,
- rodzice,
- biblioteki: szkolna, gminna i miejska.

SPRAWOZDANIE

Miejsce realizacji: Szkoła Podstawowa im. J. Kochanowskiego w Małym Płocku

Koordynatorki: Edyta Mrówka, Danuta Klimek

Formy przeprowadzonych zajęć: cykl zajęć lekcyjnych

Dane dotyczące przeprowadzonych zajęć:

Temat zajęć	Uczestnicy	Liczba godzin
Mniejszości narodowe -Cyganie	12 uczniów z klasy II	2

Podlasie z różnorodności kultur i religii słynie	12 uczniów z klasy VI	4
Podlasie z różnorodności kultur i religii słynie- wymiana informacji, podsumowanie szkolnego projektu.	24 uczniów z klas II i VI	1

Inne formy pracy z uczniami:

- promocja projektu -przedstawianie bieżących informacji o projekcie na tablicach ogłoszeń, plakacie reklamowym i gazetce tematycznej,
- wystawa książek i albumów poświęconych mniejszościom narodowym
- dyplomy dla uczniów za udział w projekcie

Scenariusz zajęć dla klasy II

Opracowanie: Dorota Klimek, Edyta Mrówka

Temat: Mniejszości narodowe -Cyganie

Cele zajęć

Uczeń po zajęciach:

- zna historię i kulturę Romów,
- rozumie pojęcie mniejszości narodowej,
- wie o eksterminacji narodu cygańskiego w czasie II wojny światowej,
- ceni tolerancję,
- wie, że rasizm, nacjonalizm, szowinizm i ksenofobia to postawy naganne.

Zastosowane metody i formy pracy: opowiadanie, rozmowa, działania praktyczne, zabawy ruchowe przy muzyce, pokaz, praca z książką.

Środki dydaktyczne: opowiadanie, instrumenty perkusyjne, hula-hop, piosenka Maryli Rodowicz „Jadą wozy kolorowe”, ilustracje przedstawiające strój cygański, papier, kredki, nożyczki.

Czas: 2 godz.

Bibliografia/ Wykaz przydatnych stron internetowych

-Zarzycka I., Po europejsku, to znaczy wspólnie. Przewodnik dla nauczyciela klas 0-III, WSiP, 2004

-<http://chomikuj.pl/>

-<http://pl.wikipedia.org/wiki/Strona>

Opis realizacji zajęć:

1. Wysłuchanie opowiadania Anny Świrszczyńskiej pt. „Cyganeczka” odczytanego przez ucznia. Wypowiedzi na temat tekstu, np. ulubione zajęcie Cyganeczki (taniec z bębenkiem), czym wyróżnia się Cyganeczka (strojem, miłością do tańca, pięknym śpiewem), w czym podobna jest do każdej córki (czasem jest nieposłuszna, ale bardzo kocha swoją rodzinę).
2. Zabawa integrująca –Rodzina Cyganeczki. Ustalenie, kto należy do rodziny dziewczynki (młodsza siostra, ojciec -wąsaty Cygan, babka -stara Cyganka, młodszy braciszek). Wybrane dziewczynki kompletują kilka rodzin według ustalonego składu. Jeżeli zostaną wolne osoby, można powiększyć rodzinę o jeszcze jedną siostrę czy braciszka. Każda rodzina zbiera się przy własnym ognisku domowym (obręcz hula-hop).
3. Gawęda o historii narodu cygańskiego.
4. Zabawa –W taborze. Grupy lokują się w obręczach (albo dokoła obręczy, chwytając ją prawą ręką), które nauczyciel łączy za pomocą skakanki lub szarfy. Na znak nauczyciela przemieszczają się po sali drobnymi krokami zgodnie z muzyką (piosenka Maryli Rodowicz „Jadą wozy kolorowe”).

5. Zespołowa praca plastyczna pt. „Cyganie”-charakterystyczne cechy stroju według wzoru. Wiadomości dodatkowe: codzienny strój kobiety -fałdzista spódnica z fartuchem, chustka, ozdoby. Dla kobiety wstydem byłoby pokazywanie się bez chustki i fartucha. Cyganki noszą wiele ozdób, co podkreśla ich zasobność. Prezentacja i omówienie prac przez uczniów.
6. Kontynuowanie gawędy o losach narodu cygańskiego. Grupy siadają przy obręczach i uważnie słuchają opowieści nauczyciela.
7. Symbole Romów. Wykonanie flagi.
8. Podsumowanie.

Scenariusz zajęć dla klasy VI

Opracowanie: Dorota Klimek, Edyta Mrówka

Temat: Podlasie z różnorodności kultur i religii słynie

Cele zajęć

Uczeń po zajęciach:

- wie o różnorodności kultur i religii mniejszości narodowych zamieszkujących Podlasie, np.: Kruszyńniany, Tykocin, Supraśl,
- dostrzega związki pomiędzy różnymi tradycjami, obrzędami i religiami,
- wskazuje typowe cechy świątyń, stroju i muzyki mniejszości Podlasia,
- umie wykonać prezentację multimedialną lub album,
- jest otwarty, tolerancyjny, empatyczny wobec mniejszości,
- ma wzmocnione poczucie więzi rodzinnych i tożsamości narodowej,
- potrafi współpracować w grupie.

Zastosowane metody i formy pracy: pogadanka, projekt, dyskusja, praca z komputerem.

Środki dydaktyczne: instrukcja z zadaniami dla grup, komputer z dostępem do Internetu, księgozbiór biblioteczny, papier, drukarka, laptop, rzutnik multimedialny, ekran.

Czas: 2 x2 godz.

Bibliografia/ Wykaz przydatnych stron internetowych

- <http://www.suprasl.com.pl/>
- <http://www.bialystok.lasy.gov.pl/index.php?n=382>
- <http://www.cerkiew.pl>
- <http://www.kruszyniany.pl/>

Program zajęć pozalekcyjnych *Rozwijanie kompetencji -świadomość i ekspresja kulturowa uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej*

Opis realizacji zajęć:

1. Losowy podział uczniów na grupy i przydział zadań. Uczniowie klasy VIA przygotowują albumy, z VIB prezentacje multimedialne.

2. Rozdanie instrukcji z zadaniami dla każdego zespołu:

GRUPA I Szlakiem kultury tatarskiej -dzieje Tatarów, krajobraz polskiego Orientu, życie Tatarów, ich religia, zwyczaje i obyczaje, typowe stroje i muzyka.

GRUPA II Ślady kultury prawosławnej w Supraślu.

GRUPA III Tykocin miasto wyznawców judaizmu.

3. Praca z komputerem z wykorzystaniem Internetu oraz książek: gromadzenie, selekcjonowanie i opracowywanie materiałów, samodzielne formułowanie wniosków.

4. Wykonanie prezentacji multimedialnych lub albumowych przez poszczególne zespoły.

5. Zapoznanie innych uczniów z wynikami swojej pracy- prezentacje multimedialne lub albumy.

6. Dyskusja -odnajdywanie związków pomiędzy różnymi tradycjami, obrzędami i religiami Żydów, Tatarów, Białorusinów i Polaków.

7. Zakończenie zajęć: podsumowanie, ocena pracy poszczególnych grup, ewaluacja: pomnik grupy.

Scenariusz zajęć dla kl. II i VI

Opracowanie: Dorota Klimek, Edyta Mrówka

Temat: Podlasie z różnorodności kultur i religii słynie -wymiana informacji, podsumowanie szkolnego projektu.

Cele zajęć

Uczeń po zajęciach:

- pogłębił wiedzę na temat różnorodności kultur i religii mniejszości narodowych zamieszkujących Podlasie,
- rozumie związki pomiędzy różnymi tradycjami, obrzędami i religiami Romów, Żydów, Tatarów, Polaków i Białorusinów,
- zna pojęcia rasizm, nacjonalizm, szowinizm i ksenofobia,
- jest otwarty, tolerancyjny, empatyczny wobec mniejszości,
- ma wzmocnione poczucie więzi rodzinnych i tożsamości narodowej.

Zastosowane metody i techniki: opowiadanie, prezentacja, zabawa przy muzyce, praktyczne działanie, praca z komputerem.

Środki dydaktyczne: komputer z dostępem do Internetu, księgozbiór biblioteczny, papier, drukarka, laptop, rzutnik multimedialny, ekran, instrumenty perkusyjne, hula-hop, kolorowe chusty, nagranie z piosenką Maryli Rodowicz „Jadą wozy kolorowe”, albumy wykonane przez uczniów kl. VI A, prezentacje multimedialne wykonane przez uczniów kl. VIB, ilustracje przedstawiające strój cygański.

Czas: 1 godz.

Opis realizacji zajęć:

1. Wysłuchanie gawędy o historii narodu cygańskiego.
2. Taniec z bębenkami. Dziewczynki z kl. II wystukują akompaniament rytmiczny do piosenki „Jadą wozy kolorowe”, a ich zespoły wykonują taniec cygański według własnej inwencji.
3. Dodatkowe informacje dla zainteresowanych - sytuacja Romów w Polsce. Wprowadzenie nowych pojęć. Założenie „Wspólnej encyklopedii wiedzy o wspólnotach”.
4. Zapoznanie uczniów młodszych z wynikami pracy starszych- prezentacje multimedialne i albumy na temat różnorodności kultur i religii na Podlasiu.
5. Podsumowanie -wymiana poglądów, opinii na temat zrealizowanego projektu.

2.3.Zespół szkół: podstawowa i gimnazjum

Plan projektu 1.

Tytuł: Opowiem ci bajkę...

Cel: Podwyższenie poziomu wiedzy na temat wielokulturowości Podlasia poprzez aktywizację społeczności szkolnej i prezentacje poszczególnych kultur.

Działania:

1. Przydzielenie klasom zadań przygotowania informacji na temat różnych kultur, ich cech charakterystycznych.
2. Zbieranie i selekcjonowanie informacji. Wybranie i przygotowanie bajki.
3. Prezentacje na forum szkoły (co kilka dni o innej kulturze) w dowolnej formie np. plakatów i przedstawienie charakterystycznej dla niej bajki.
3. Konkurs plastyczny i konkurs wiedzy na temat różnych kultur.
4. Wycieczka Szlakiem Tatarskim (Bohoniki, Kruszyniany), do Tykocina i do Supraśla.

Rezultaty „twarde”:

- programy spotkań,
- 2 regulaminy konkursów,
- 4 wystawy szkolne,
- 4 przedstawienia teatralne- prezentacje bajek,
- 1 program wycieczki.

Rezultaty „miękkie”:

- Zmiana postaw w stosunku do mniejszości narodowych i etnicznych.
- Wzrost wiedzy o kulturze Białorusinów, Tatarów, Żydów, Litwinów, Romów.

Ewaluacja:

- Analiza wytworów projektu: prac uczniów i nauczycieli.
- Sondaż opinii uczestników projektu. Wyniki konkursów.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

- ODN w Łomży
- Wójt Gminy Hajnówka
- Gminny Ośrodek Kultury w Dubinach
- Biblioteka Pedagogiczna w Hajnówce

SPRAWOZDANIE

Miejsce realizacji: Szkoła Podstawowa i Publiczne Gimnazjum w Dubinach

Koordynatorki: Nina Wołkowicka, Anna Fularczyk -Androsiuk, Tamara Krajnik

Formy przeprowadzonych zajęć: wycieczka, warsztaty na starym cmentarzu, prezentacje różnych mniejszości narodowych, konkurs plastyczny, przedstawienia teatralne.

Dane dotyczące przeprowadzonych zajęć:

Temat	Uczestnicy	Liczba godzin
Białorusini na Podlasiu	12 osób z klasy III SP	6
Tatarzy na Podlasiu	19 osób z klasy IV SP	6
Kultura polska.	16 osób z klasy V SP	6
Żydzi na Podlasiu	23 osoby z klasy VI SP	6
Litwini na Podlasiu	20 osób z klasy I Gimn.	6
Romowie na Podlasiu	20 osób z klasy II Gimn.	6
Prezentacje na forum szkoły	150 osób /uczniowie i nauczyciele obu szkół	5
Wycieczki	SP- 40, Gimn.- 40	9
Konkurs plastyczny „Bajki narodowe”	32 osoby z klas I-II SP	1

Scenariusz zajęć dla klasy IV

Temat: Tatarzy na Podlasiu

Opracowała: Anna Fularczyk-Androsiuk

Cele

a) ogólne:

- przybliżenie dzieciom kultury i zwyczajów Tatarów mieszkających na Podlasiu;
- uwrażliwienie na różnorodność kulturową.

b) operacyjne –uczeń:

- wie, że Podlasie jest regionem wielokulturowym;
- zna historię, zwyczaje, religię Tatarów;
- potrafi wyszukiwać i selekcjonować informacje na podany temat;
- współpracuje w grupie.

Metoda i forma pracy: projekt grupowy.

Opis przebiegu zajęć:

Uczniowie otrzymują instrukcje do projektu, w których zawarte są cele, zadania, termin realizacji, formę prezentacji, kryteria oceny. W podanym terminie prezentują efekty swojej pracy na forum szkoły. Prezentacja odbywa się wraz z inscenizacją bajki tatarskiej przygotowanej pod przewodnictwem nauczyciela.

Instrukcja dla uczestników projektu „Tatarzy na Podlasiu”

Cele:

Dzięki wykonaniu postawionych przez mnie zadań poznacie historię, zwyczaje i religię Tatarów. Nauczycie się gromadzić informacje z różnych źródeł i wybierać najważniejsze. Będziecie umieli dokumentować swoją pracę.

Zadania:

I GRUPA (5 uczniów)

Dowiedzcie się skąd wzięli się Tatarzy na Podlasiu. Przedstawcie tę informację

na plakacie. Zwróćcie uwagę na związane z tym postacie i wydarzenia.

II GRUPA (5 uczniów)

Dowiedźcie się jaką religię wyznają Tatarzy. Określcie jej najważniejsze elementy. Znajdźcie podobieństwa i różnice z religią chrześcijańską. Napiszcie list do kolegi, w którym zamieścicie zdobyte informacje.

III GRUPA (5 uczniów)

Dowiedźcie się, jakie są obyczaje związane z kulturą tatarską łączące się z trzema najważniejszymi momentami życia ludzkiego: narodzinami, małżeństwem i śmiercią. Przedstawcie to w formie albumu.

IV GRUPA (4 uczniów)

Poszukajcie przepisów związanych z kuchnią tatarską. Przedstawcie je w formie plakatu. Możecie zamieścić tam zdjęcia gotowych dań. Może pokusicie się o ich wykonanie?

Termin realizacji projektu 4 -23 maja 2011 r.

Termin prezentacji -25 maja 2011 r.

Konsultacje z prowadzącą Anną Fularczyk- Androsiuk w każdy poniedziałek, środę i piątek na szóstej godzinie lekcyjnej.

Prezentacja na forum szkoły:

I GRUPA –plakat,

II GRUPA -odczytanie listu do kolegi,

III GRUPA –album,

IV GRUPA -plakat oraz w miarę możliwości wytwory do degustacji.

Ocena:

-wykonanie wszystkich zadań,

-estetyka i pracowitość przygotowanych materiałów,

-czytelność i jasność prezentacji,

-sposób prezentacji efektów swojej pracy.

Plan projektu 2.

Tytuł: Oni też współtworzyli Orlę –wspomnienia o Żydach mieszkający w naszej miejscowości przed II wojną światową.

Cel: Podniesienie wiedzy uczniów i mieszkańców o przedwojennych mieszkańcach naszej gminy poprzez zebranie, opracowanie i upublicznienie informacji i wspomnień.

Działania:

1. Wytypowanie mieszkańców do przeprowadzenia wywiadów.
2. Przeprowadzenie rozmów i dokonanie nagrań (nagrania audio i video).
3. Obróbka zebranych materiałów:
 - a) obróbka techniczna zebranych materiałów audio i video;
 - b) przepisanie i sformatowanie wywiadów;
 - c) obróbka zebranych materiałów ikonograficznych (zdjęcia, obrazki).
4. Archiwizacja zebranych materiałów w bibliotece.
 - a) Wykonanie tablic: synagoga, kaflarnia, szkoła, cmentarz, czas wolny /relaks, wygląd miejscowości, młyny, praca -handel –rzemiosło, getto, święta.
5. Upublicznienie w Internecie poprzez wykonanie strony Internetowej i dołączenie do strony szkoły.
6. Prezentacja w DNIU OTWARTYM SZKOŁY.

Rezultaty „twarde”:

- 10 płyt z nagraniami 10 wywiadów z przedstawicielami lokalnej społeczności,
- 10 transkrypcji wywiadów,
- 10 tablic informacyjnych,
- 1 strona Internetowa.

Rezultaty „miękkie”:

- podniesienie poziomu wiedzy uczniów, mieszkańców i innych osób z zakresu lokalnej historii, zainteresowanie tematem;
- wzrost umiejętności posługiwania się sprzętem audio, video, aparatem fotograficznym, oprogramowaniem komputerowym.

Ewaluacja: analiza frekwencji zwiedzających wystawę oraz odwiedzających stronę internetową.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

- Ośrodek KARTA
- Muzeum Regionalne w Bielsku Podlaskim

SPRAWOZDANIE

Miejsce realizacji: Zespół Szkół z dodatkowym nauczaniem języka białoruskiego im. Ziemi Orlańskiej w Orli

Koordynatorzy: Mirosława Romaniuk i Dariusz Jan Horodecki

Dane dotyczące przeprowadzonych zajęć:

Wszystkie zadania zrealizowano w ramach działalności Koła Regionalnego, w którym uczestniczy 14 osób. Dokonano nagrań (każdorazowo 2 – 3 uczniów) z 10 mieszkańcami Gminy Orla. Materiał zarchiwizowano w postaci płyt DVD oraz przepisano teksty wywiadów. Wybrano informacje dotyczące kilku interesujących nas zagadnień. Zebrano materiał ikonograficzny w postaci zdjęć i dokumentów. Po jego analizie i obróbce technicznej wybrano 60 zdjęć do powiększenia. Zdjęcia, dokumenty oraz fragmenty wywiadów zestawiono tematycznie i wykonano tablice: SYNAGOGA, KAFLARNIA, SZKOŁA, KIRKUT, WYGLĄD MIEJSCOWOŚCI, GETTO, PRACA –HANDEL –RZEMIOSŁO, ONI ŻYLI WSRÓD NAS, CZAS WOLNY, MŁYNY.

Plan projektu 3.

Tytuł: Różne śluby i wesela.

Cele: Przełamanie barier kulturowych. Poszerzanie horyzontów myślowych.
Poprawa komunikatywności i wyrównywanie braków językowych.

Działania:

1. Działania lekcyjne i prace domowe:

Grupa 1. Zebranie informacji o ślubach i weselach Rosjan - staroobrzędowców. Napisanie scenariusza ślubu i wesela staroobrzędowego. Przygotowanie scenografii do ślubu i wesela tatarskiego. Zebranie informacji o ślubach i weselach Cyganów wyznania rzymskokatolickiego.

Grupa 2. Napisanie scenariusza ślubu i wesela Cyganów. Przedstawienie ślubu i wesela tatarskiego (wcielenie się w rolę pani i pana młodego, a także innych postaci charakterystycznych dla wesela tatarskiego).

Grupa 3. Zebranie informacji o ślubach i weselach tatarskich wyznania muzułmańskiego. Napisanie scenariusza ślubu i wesela tatarskiego. Przygotowanie muzyki, zaproszenie gości (Rada Pedagogiczna i uczniowie), sfilmowanie ślubu i wesela tatarskiego.

Grupa 4. Zebranie informacji o ślubach i weselach prawosławnych. Napisanie scenariusza ślubu i wesela prawosławnego. Przygotowanie potraw z kuchni tatarskiej na wesele.

2. Prezentacja wesela tatarskiego społeczności szkolnej.

Ewaluacja: Obserwacja zachowania uczniów, wywiad grupowy.

SPRAWOZDANIE

Miejsce realizacji: Zespół Szkół w Krasnymborze

Koordynatorki: Alicja Augustynowicz i Małgorzata Dawidowicz

Formy przeprowadzonych zajęć: lekcje wychowawcze, praca w małych grupach, przedstawienie.

Dane dotyczące przeprowadzonych zajęć:

Temat	Uczestnicy	Liczba godzin
Grupy wyznaniowe na Suwalszczyźnie.	23	1
Układamy scenariusze naszych prezentacji	23	1
Efekty projektów. W jaki sposób zaprezentujemy wyniki naszej pracy (jak zachować się w czasie prezentacji)?	23	2

Inne formy pracy z uczniami: Aktywne metody pracy. Praca w zespołach z tablicą interaktywną, Internetem. Zasady współpracy uczniów w zespołach. Kształcenie umiejętności współpracy z grupą i nauczycielem koordynatorem. Rola nauczyciela w projekcie –krytyka konstruktywna źródeł do prezentacji. Metoda dramy w prezentacji –inscenizacje obrzędów weselnych.

Scenariusz zajęć

Opracowali: Alicja Augustynowicz, Małgorzata Dawidowicz

Temat: Grupy wyznaniowe na Suwalszczyźnie.

Cele zajęć: Uczeń po zajęciach:

- zna mozaikę wyznaniową Suwalszczyzny
- potrafi opisać migrację tej ludności
- rozumie pojęcia: tożsamość, mniejszość narodowa, etniczna, wyznaniowa
- zna publikacje zawierające dane dotyczące tematu zajęć

- umie rozpoznać cechy charakterystyczne wyznań
- zna lokalne „centra obrzędowości” i przedstawicieli

Metody i techniki pracy: podająca -wykład, aktywna –praca w grupach

Czas: 1 godzina lekcyjna (45 minut)

Materiały pomocnicze:

- tablica interaktywna
- bibliografia:

Jezierski(red.), Historia Polski w liczbach, GUS, W-wa 1994, w. 91

Drugi Powszechny Spis Ludności z dnia 9 XII 1931, W-wa 1937

K. Goss, Struktura wyznaniowa mieszkańców byłego woj. Białostockiego, w:
red. A. Sadowski, Pogranicze3. studia społeczne, t. X. 114-136, Białystok 2001

Opis realizacji zajęć:

1. Mini wykład: Migracja ludów (5 minut).
2. Przedstawienie danych ilościowych z wykorzystaniem tablicy interaktywnej(5 minut).
3. Praca w grupach z tablicą interaktywną-mapa Suwalszczyzny; zapisy migracji w formie notatek (15 minut).
4. Wyniki prac grupowych –prezentacje z wykorzystaniem tablicy interaktywnej (20 minut). Zapisy wyników w postaci dokumentu np. WORD

Plan projektu 4.

Tytuł: Smaki Wielkanocne

Cele: Poznanie różnych religii wyznawanych na Podlasiu i uwrażliwienie na otaczający, wielokulturowy świat

Działania:

1. Pozyskiwanie informacji z Internetu i nawiązanie kontaktu z przedstawicielami różnych wyznań.
2. Zebranie przepisów i zdjęć oraz wydanie książeczki kucharskiej z potrawami wielkanocnymi.
3. Przygotowanie potraw, wystawa i degustacja.
4. Zamieszczenie informacji na stronie internetowej szkoły.

Rezultaty „twarde”:

- prezentacja multimedialna wykonana w PowerPoint o tradycjach wielkanocnych różnych wyznań na Podlasiu,
- książeczka kucharska pt. „ Wielkanocne Smaki Podlasia” w trzech językach (polski, angielski, rosyjski)

Rezultaty „miękkie”:

- rozszerzenie wiedzy o świątecznych tradycjach kulinarnych w różnych kręgach religijnych na Podlasiu,
- uwrażliwienie uczniów na wielokulturowość regionu,
- wzrost umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy,
- rozwój umiejętności posługiwania się językiem angielskim i rosyjskim,
- przyrost umiejętności posługiwania się technologią multimedialną,
- rozpoznanie własnych uzdolnień i zainteresowań.

Ewaluacja: samoocena i ocena nauczyciela uwzględniające odpowiedzialność za rezultaty pracy, zaangażowanie w realizację projektu, aktywność i wywiązanie się na czas z powierzonych zadań.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu: rodzice dzieci i inni nauczyciele w szkole.

Miejsce realizacji: Zespół Szkół nr 2 w Białymstoku

Koordynatorki: Zenaida Siemieniuk, Katarzyna Biernacka

2.4. Gimnazjum

Plan projektu 1.

Tytuł: Ślady różnorodności religijnej na terenie Łomży.

Cel: pokazanie architektury Łomży sprzed II wojny światowej, uświadomienie wielokulturowej przeszłości miejscowości i współistnienia różnych religii (katolickiej, prawosławnej, żydowskiej).

Działania:

1. Gromadzenie informacji na temat różnorodności religijnej Łomży w archiwach, zasobach muzealnych oraz różnego typu publikacjach. Lekcja w Muzeum Północno-Mazowieckim w Łomży pt „Łomża jakiej już nie ma”. Wygłoszenie wykładu na temat różnorodności religijnej Łomży przez członka Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Łomżyńskiej.
2. Wystawa dokumentów.
3. Wycieczki tematyczne po Łomży –zwiedzanie zabytków, cmentarzy żydowskich i miejsc pamięci.
4. Wystawa zebranych dokumentów i fotografii.
5. Wystawa prac plastycznych przedstawiających zróżnicowanie religijne dawnej Łomży „Łomża, moje miasto” lub „Łomża dawniej i dziś”.
Przeprowadzenie konkursu plastycznego.

Rezultaty „twarde”:

- 100 uczestników działań,
- ekspozycja zebranych dokumentów, zdjęć,
- 31 prac plastycznych,
- 5 lekcji,
- 2 zajęcia w muzeum,
- 2 wycieczki.

Rezultaty „miękkie”:

- poszerzenie wiedzy o zabytkach kultury żydowskiej, prawosławnej, ewangelickiej,
- odkrycie wielokulturowej historii Łomży.

Ewaluacja: analiza wytworów projektu: prac plastycznych uczniów oraz fotografii, a także informacji o poznanych obiektach będących przykładami różnorodności religijnej na terenie Łomży.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

- Muzeum Północno- Mazowieckie w Łomży,
- Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Łomżyńskiej,
- Biblioteka Pedagogiczna w Łomży.

SPRAWOZDANIE

Miejsca realizacji: Publiczne Gimnazjum nr 9 im. Rodziny Lutosańskich w Łomży, Publiczne Gimnazjum nr 1 im. Noblistów Polskich w Łomży

Koordynatorki: Wioleta A. Radomska, Krystyna Kamińska

Formy przeprowadzonych zajęć: Lekcje, wycieczki, zajęcia w muzeum, konkurs

Dane dotyczące przeprowadzonych zajęć:

Temat	Uczestnicy	Liczba godzin
Różnorodność obiektów religijnych Łomży –polichromowana płaskorzeźba.	31 osób, klasa IIID /PG nr 1	2
Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce.	Klasy II /PG nr 9	1
Wycieczka na temat "Ślady	24 osoby, klasa I C	3

różnorodności religijnej na terenie Łomży".	/PG 9 w Łomży	
Zajęcia w Muzeum Północno-Mazowieckim w Łomży na temat "Łomża jakiej już nie ma".	24 osoby, klasa I C /PG 9	2
Spacerkiem po Łomży.	32 klasa IIIA IIID /PG nr 1	3
Szkolny konkurs plastyczny „Sakralne zabytki Łomży”	Klasy trzecie około 120 osób /IIID PG nr 1	

Inne formy pracy z uczniami:

Uczniowie przed wycieczką po Łomży przygotowali w grupach opracowania zawierające opisy obiektów, które stanowią ślady różnorodności religijnej naszego miasta. Informacje te były przedstawione całej klasie podczas wycieczki przy zwiedzanych obiektach. Opisy są umieszczone na szkolnej wystawie prac obok fotografii wykonanych przez uczniów.

Scenariusz lekcji plastyki w klasie III

Opracowanie: Krystyna Kamińska PG nr 1 w Łomży

Temat: Różnorodność obiektów religijnych Łomży –polichromowana płaskorzeźba.

Czas i miejsce realizacji: 2 godziny, pracownia plastyczna

Cele i umiejętności:

- poznanie różnych technik plastycznych -płaskorzeźba, papieroplastyka, polichromia,
- dostrzeganie związków i różnic między płaskorzeźbą a malarstwem,

- znajomość specyficznego charakteru płaskorzeźby
- umiejętność tworzenia różnych rodzajów własnych, oryginalnych prac plastycznych.

Materiały, narzędzia: tekturka format A4 lub A3, podkładki, cienki papier np. toaletowy, klej, farby plakatowe, pędzle.

Środki i materiały dydaktyczne:

- reprodukcje malarskie, pocztówki, ilustracje zabytków łomżyńskich
- przykłady prac plastycznych,
- słownik terminów plastycznych.

Formy pracy: indywidualna, zbiorowa

Opis przebiegu zajęć:

Wprowadzenie tematu

1. Nauczyciel wprowadza temat zajęć i prezentuje różne przykłady ilustracji łomżyńskich zabytków –wspólne omówienie przygotowanej wystawki – zwrócenie uwagi na ciekawe formy architektoniczne, rzeźbiarskie charakterystyczne dla poszczególnych stylów sztuki, różnych religii, które były na terenie Łomży.
2. Następnie wprowadza charakterystyczne pojęcia plastyczne – płaskorzeźba, polichromia i omawia z uczniami ich istotę, wyjaśnień uczniowie szukają w słowniku terminów plastycznych.
3. Zapisanie tematu, krótkiej notatki w zeszytach.

Opis realizacji kompozycji plastycznej

1. Uczniowie komponują prace plastyczne na tekturkach wykorzystując cienki papier, formują charakterystyczne elementy budowli poprzez zginanie, skręcanie papieru. Przygotowane elementy nakleją na tekturce tworząc kontury wybranych zabytków lub innych obiektów

charakterystycznych dla naszego miasta. Nauczyciel pomaga, doradza, robi korekty.

2. Następnie po przygotowaniu matrycy uczniowie dobierają odpowiednią gamę kolorystyczną i wykonują polichromię przygotowanej płaskorzeźby.

Podsumowanie, komentarz

1. Uczniowie prezentują swoje prace -dostrzegają różnorodność i bogactwo obiektów religijnych, architektonicznych -zabytków, które decydują o ścierających się na przestrzeni minionych wieków różnych religii w naszym mieście.
2. Następnie z nauczycielem omawiają prace podkreślają oryginalność rozwiązań plastycznych i dokonują oceny.
3. Przygotowanie wystawy prac plastycznych na szkolnym korytarzu.

Scenariusz lekcji geografii dla klasy II

Opracowanie: Wioleta Radomska, PG nr 9 w Łomży

Temat: Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce.

Cele:

a) ogólne

- poznanie najliczniejszych mniejszości narodowych zamieszkujących terytorium naszego państwa,
- omówienie zmian w strukturze narodowościowej i wyznaniowej Polski po zakończeniu II wojny światowej.

b) operacyjne –uczeń:

- zna nazwy mniejszości narodowych i grup etnicznych zamieszkujących Polskę,
- stosuje pojęcia: społeczeństwo wielokulturowe i międzykulturowe,
- rozumie, pod wpływem jakich czynników zachodzą zmiany w strukturze narodowościowej, etnicznej i wyznaniowej,

- potrafi wskazać na mapie miejsca skupisk mniejszości narodowych,
- wyszukuje informacje o wybranej grupie etnicznej w dostępnych źródłach.

Metody i formy pracy:

- problemowa -praca z tekstem i mapą w małych grupach,
- oglądowa -prezentacja multimedialna

Środki dydaktyczne: podręcznik, atlas geograficzny, karty pracy ,mapki konturowe Polski, słowniki i encyklopedie, prezentacja multimedialna.

Opis przebiegu lekcji:

I. Faza wprowadzająca

- wskazanie na mapie świata największych skupisk Polonii za granicami kraju (uczniowie nazywają państwa, w których jest duża liczba Polaków),
- podanie tematu lekcji przez nauczyciela, przedstawienie celów lekcji.

II. Faza realizacyjna

Nauczyciel dzieli klasę na grupy, które udzielają odpowiedzi na kartach pracy.

Gr. I Mniejszości narodowe i etniczne

Uczniowie mają za zadanie wyjaśnić definicje: mniejszości narodowe i etniczne.

- Czym różni się od siebie te grupy?
- Jakie prawa mają mniejszości narodowe?

Gr. II Struktura narodowościowa Polski przed II wojną światową i po niej.

- Jakie mniejszości zamieszkiwały terytorium II Rzeczypospolitej?
- Jak zmieniła się struktura etniczna po II wojnie światowej?
- Jakie zmiany zachodzą w ostatnich latach w strukturze narodowościowej i etnicznej? Jakie są przyczyny tych zmian?

Gr. III Rozmieszczenie skupisk mniejszości narodowych:

Na mapie konturowej Polski zaznacz występujące w naszym kraju mniejszości narodowe.

Uczniowie korzystają z atlasu geograficznego i podręcznika.

Gr. IV Polskie grupy etniczne:

-Jakie grupy etniczne zamieszkują terytorium Polski?

-Czym wyróżniają się poszczególne grupy etniczne?

Uczniowie korzystają z atlasu geograficznego i podręcznika.

Gr. V Edukacja wielokulturowa i edukacja międzykulturowa.

-Wyjaśnienie pojęć społeczeństwo wielokulturowe, społeczeństwo międzykulturowe.

-Czym różnią się te pojęcia?

Grupy prezentują swoją pracę.

III. Faza podsumowująca

-Uporządkowanie poznanych wiadomości –przedstawienie prezentacji multimedialnej „Zróżnicowanie ludności Polski pod względem religijnym i narodowościowym”.

- Mini dyskusja na temat pracy w grupach, ocena pracy uczniów.

-Zadanie pracy domowej: Czy jesteśmy narodem tolerancyjnym dla mniejszości narodowych i religijnych zamieszkujących nasz kraj?

Plan projektu 2.

Tytuł: Żydzi – nasi sąsiedzi przed II wojną światową.

Cel: Poznanie kultury żydowskiej przedwojennego Tykocina.

Działania:

1. Spotkanie organizacyjne, podział grupy na zespoły, przydzielenie zadań.
2. Przygotowanie wycieczki do muzeum i synagogi w Tykocinie dla uczniów zaangażowanych w realizację projektu (5 – 6 godz.). Dokumentacja fotograficzna i opisowa śladów kultury żydowskiej w Tykocinie.
3. Zdobycie informacji z różnych źródeł (Internet, literatura) o obchodach świąt religijnych w judaizmie. Przedstawienie wszystkim uczestnikom projektu zgromadzonych informacji i wybór święta, które będzie zaprezentowane na podsumowaniu projektu. Wyszukiwanie i pozyskanie materiałów potrzebnych do prezentacji święta.
4. Nawiązanie współpracy z grupą artystyczną prezentującą muzykę i taniec żydowski. Nauka i wykonanie wybranego tańca żydowskiego.
5. Powstanie albumu ilustrowanego zdjęciami jako formy podsumowania działań podjętych w trakcie realizacji projektu.

Rezultaty „twarde”:

- 30 uczniów weźmie udział w wycieczce,
- dwie klasy będą uczestniczyć w całym projekcie,
- album o projekcie,
- 15 godzin zajęć,
- prezentacja multimedialna kultury żydowskiej.

Rezultaty „miękkie”:

- poszerzenie wśród społeczności szkolnej wiedzy o kulturze żydowskiej,
- wzbudzenie zainteresowania historią i wielokulturowością regionu,

- rozwój kompetencji pracy zespołowej.
- udoskonalenie umiejętności pozyskiwania informacji z różnych źródeł.

Ewaluacja: Ankietowanie. Wypowiedzi uczniów na temat realizowanego projektu.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

- Urząd Gminy w Dobrzyniewie Dużym,
- Grupa artystyczna prezentująca muzykę i tańce żydowskie,
- Pracownicy Muzeum w Tykocinie,
- Rodzice uczniów uczestniczących w projekcie.

SPRAWOZDANIE

Miejsce realizacji: Publiczne Gimnazjum w Dobrzyniewie Dużym

Koordynatorki: Agnieszka Konopko, Ewa Rzemieniecka

Formy przeprowadzonych zajęć: Pozalekcyjne zajęcia warsztatowe, wycieczka, indywidualna i grupowa praca z materiałem źródłowym.

Dane dotyczące przeprowadzonych zajęć:

Temat zajęć	Uczestnicy	Liczba godzin
Prezentacja przygotowanych przez uczestników projektu informacji o wybranych świętach religijnych w judaizmie.	12 uczniów kl. I -II	3
Warsztaty –poznanie kalendarza żydowskiego.	12 uczniów kl. I -II	2
Poznajemy muzykę i taniec żydowski. Nauka wybranego tańca.	12 uczniów kl. I -II	2

Dokumentujemy ślady kultury żydowskiej w Tykocinie –wycieczka.	18 uczniów kl. I -II	4
Wykonujemy rekwizyty potrzebne do prezentacji święta Chanuka na forum szkoły – świecznik, bączki chanukowe, przepisy potrzebne do przygotowania tradycyjnych potraw.	12 uczniów kl. I -II	2
Przygotowujemy prezentację efektów końcowych projektu na forum szkoły.	12 uczniów kl. I -II	4

Inne formy pracy z uczniami: Konsultacje indywidualne w trakcie przygotowań do kolejnych zajęć grupowych.

Scenariusz zajęć dla uczniów kl. I i II

Opracowanie: Agnieszka Konopko, Ewa Rzemieniecka

Temat: Dokumentujemy ślady kultury żydowskiej w Tykocinie –wycieczka.

Cele zajęć: Uczeń po zajęciach:

- Wymienia ślady kultury żydowskiej w Tykocinie: synagoga, dom talmudyczny, cmentarz żydowski, charakterystyczna zabudowa.
- Krótko charakteryzuje wybrane święta w judaizmie –Chanuka, Pesach, Sukkot.
- Wskazuje w muzeum eksponaty potrzebne do obchodów wymienionych świąt.
- Wykonuje model bączka chanukowego i zna zasady gry w drajdla.
- Wymienia podstawowe zasady zachowania obowiązujące w synagodze.

Metody i techniki pracy:

Praca z tekstem źródłowym, praca z kartą pracy, zajęcia warsztatowe, pogadanka z elementami wykładu, zabawa „drajdel”.

Czas – cztery godziny

Wykaz materiałów pomocniczych:

- Karty pracy
- Sprzęt fotograficzny, kamera.

Wykaz przydatnych stron internetowych: WWW.atrakcjepodlasia.pl,
WWW.izrael.badacz.org, WWW.kirkuty.Xi

Opis realizacji zajęć:

Na zajęciach poprzedzających wyjazd, w ramach przygotowania do wycieczki, uczniowie korzystając z Internetu zdobywają informacje o historii Żydów w Tykocinie oraz istniejących śladach ich kultury.

1. Spacer po Tykocinie – odnajdywanie znanych z literatury obiektów świadczących o wpływie kultury żydowskiej na architekturę miasteczka.

2. Zwiedzanie synagogi w Tykocinie z przewodnikiem:

a) wykład na temat historii miejsca, zasadami obowiązującymi w synagodze,

b) pogadanka, prowadzona przez przewodnika, dotycząca podstawowych świąt obchodzonych w judaizmie, oglądanie eksponatów związanych ze świętami Chanuka, Pesach, Sukkot,

c) praca z kartą pracy (uczniowie pracują w czteroosobowych zespołach) – oglądanie, fotografowanie eksponatów związanych z poszczególnymi świętami. Konsultacje indywidualne z przewodnikiem.

3. Zajęcia warsztatowe w muzeum:

a) wykonywanie, zgodnie z instrukcją, bączków chanukowych –drajdli.

b) poznanie zasad gry w „drajdla”,

c) gra właściwa w „drajdla”.

4. Podsumowanie zajęć – zebranie i omówienie kart pracy. Wyznaczenie zadania domowego.

5. Zadanie domowe:

- Przygotuj strony do kroniki projektu, będące dokumentacją wycieczki – 3 osoby.
- Na bazie materiałów fotograficznych pozyskanych w czasie wycieczki przygotujcie w zespołach prezentację multimedialną śladów kultury żydowskiej w Tykocinie.

Karta pracy

- Wypisz i sfotografuj ślady kultury żydowskiej w architekturze Tykocina.
 --
 --
 -
- Korzystając z informacji pozyskanych od przewodnika, zdobytych z Internetu i eksponatów zgromadzonych w muzeum, uzupełnij tabelę dotyczącą wybranych świąt żydowskich.

Nazwa święta	Data w kalendarzu		Charakterystyczne obyczaje	Charakterystyczne potrawy	Charakterystyczne rekwizyty
	żydowski	gregoriański			
Chanuka					
Pesach					
Sukkot					

- Z wymienionych w zadaniu 2 eksponatów podkreśl te, które oglądałeś w muzeum. W miarę możliwości sfotografuj je.

Plan projektu nr 3.

Tytuł: Wiosenne przysmaki Podlasia

Cele: Wzbudzenie wśród uczniów zainteresowania kulinariami regionu, poznawanie tradycji i historii Podlasia. Doskonalenie umiejętności gromadzenia, selekcjonowania i opracowywania materiałów. Kształcenie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji i publicznej prezentacji zdobytej wiedzy. Wzmacnianie więzi rodzinnych jako podstawy budowania właściwego systemu wartości młodego człowieka.

Działania:

1. Opracowanie scenariuszy i materiałów do zajęć dydaktycznych.
2. Ogłoszenie konkursu kulinarnego „Wiosenne przysmaki Podlasia”, konkursu plastycznego na logo projektu.
3. Zorganizowanie wystawy potraw i degustacja ich w stołówce szkolnej.
4. Przygotowanie zbioru książek kucharskich z potrawami różnych mniejszości narodowych zamieszkujących Podlasie.
5. Wystawa plakatów z logo projektu.
6. Organizacja jednodniowej wycieczki do miejsc związanych z wielokulturową historią Podlasia (Tykocin, Białystok, Supraśl, Kruszyniany).
8. Spotkania uczniów z przedstawicielami różnych kultur i religii.
9. Stworzenie broszury z przepisami kulinarnymi "Wiosenne przysmaki Podlasia".
10. Organizacja i prezentacja projektu "Wiosenne przysmaki Podlasia" dla społeczności szkolnej i lokalnej:
 - prezentacja multimedialna
 - prezentacje produktów projektu
 - rozstrzygnięcie konkursów i wręczenie nagród.
11. Aktualizacja strony internetowej szkoły o dane projektu.

Rezultaty „twarde”:

- scenariusze zajęć,
- plakaty z logo projektu,
- zdjęcia przygotowanych potraw,
- broszura „Wiosenne przysmaki Podlasia”,
- prezentacja multimedialna,
- zdjęcia z wycieczek i spotkań.

Rezultaty „miękkie”:

- zdobycie doświadczeń kulinarnych,
- satysfakcja z wykonanej pracy,
- przewycięzanie słabości i barier związanych z pozycją społeczną,
- wzrost motywacji do poszukiwania ciekawych miejsc,
- podniesienie samooceny.

Ewaluacja: ankieta do pozyskania beneficjentów, obserwacja aktywności i działań uczniów, wywiad i pozyskiwanie informacji, kwestionariusz, samooceny do ewaluacji projektu.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

- Wójt Gminy,
- Zespół Obsługi Placówek Oświatowych,
- Biblioteki Gminne,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Piekarnia,
- Zakład mięsny,
- Rada Rodziców

Miejsce realizacji: Gimnazjum w Glinkach

Koordynatorki: Danuta Rybak, Małgorzata Zduńczyk

2.5. Szkoła ponadgimnazjalna

Plan projektu 1.

Tytuł: Religijna różnorodność Podlasia.

Cel: Nabycie wiedzy z zakresu specyfiki kulturowej, narodowościowej i religijnej Podlasia, uświadomienie przynależności do swojego regionu.

Działania:

1. Godziny wychowawcze w klasach pierwszych na temat różnorodności religijnej regionu.
2. Zajęcia pozalekcyjne poświęcone tematyce różnorodności religijnej.
3. Wycieczka tematyczna do miejsc związanych z różnymi religiami.
4. Przeprowadzenie konkursów:
 - Konkurs wiedzy o różnorodności religijnej
 - Konkurs plastyczny
 - Konkurs fotograficzny.
5. Zorganizowanie wystawy prac.
6. Prezentacja efektów działań na szkolnej stronie internetowej.
7. Podsumowanie programu na forum szkoły, wręczenie nagród zwycięzcom poszczególnych konkursów.

Rezultaty „twarde”:

- 7 godzin zajęć wychowawczych na temat różnorodności religijnej regionu. (siedem klas I),
- 14 godzin zajęć pozalekcyjnych poświęconych tematyce różnorodności religijnej. (grupa uczniów klas I),
- wycieczka tematyczna (jednodniowa, 30-osobowa grupa),
- 3 konkursy (po trzy osoby nagrodzone w każdym konkursie)
 - wiedza o różnorodności religijnej Podlasia
 - plastyczny
 - fotograficzny
- wystawa prac,

-podsumowanie projektu na forum szkoły.

Rezultaty „miękkie”:

- Poszerzenie wiedzy o różnych religiach w naszym regionie i ich wpływu na sytuację obecną i znaczenie w przeszłości.
- Przełamanie stereotypów uczniów o Żydach, Tatarach i Czeczenach.
- Przejawianie postaw tolerancji wobec innych narodów i wyznań.
- Zmiana nastawienia do regionu jako małej Ojczyzny.
- Chęć kreowania pozytywnego wizerunku Łomży w rozwiązywaniu problemów narodowościowych.

Ewaluacja:

1. Rozmowa z nauczycielami, którzy przeprowadzali godziny wychowawcze.
2. Ankieta anonimowa wśród uczniów przed realizacją programu i po jego zakończeniu.
3. Obserwacja w trakcie wycieczki.

Partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

- Rada Rodziców,
- Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły,
- Rodzice uczestników projektu,
- Władze miasta, /fundusze z programów profilaktycznych/.

SPRAWOZDANIE

Miejsce realizacji: III Liceum Ogólnokształcące im. Żołnierzy Obwodu Łomżyńskiego AK w Łomży

Koordynatorzy: Mirosława Jankowska i Janusz Kiljan

Formy przeprowadzonych zajęć: wycieczka, konkursy, prezentacja przed publicznością i w Internecie, ogłoszenie do lokalnych mediów.

Dane dotyczące przeprowadzonych zajęć:

Temat zajęć	Uczestnicy	ilość godzin
Zajęcia pozalekcyjne z grupą młodzieży zainteresowaną tematyką wielokulturowości, jako przygotowanie do wycieczki po regionie.	20 uczniów	4
Wycieczka tematyczna.	20	1 dzień
Konkursy.	20	10
Wystawa prac plastycznych i fotograficznych w szkole.	Wszyscy uczniowie i nauczyciele.	2
Prezentacja na stronie internetowej szkoły i na <i>Wrotach Podlasia</i> . Przekazanie informacji do lokalnych mediów.	Odwiedzający strony internetowe.	3

Scenariusz zajęć dla klas: I – III liceum

Temat: Poznajemy zabytki kultury żydowskiej w Łomży i okolicy.

Cele zajęć: Uczeń po zajęciach:

- zna podstawowe zagadnienia związane z kulturą żydowską,
- potrafi wskazać ślady obecności dawnych żydowskich mieszkańców w swoim mieście i regionie,
- rozumie, jak obyczajowość Żydów wpływała na tworzoną przez nich architekturę i sztukę.

Metody i formy pracy:

- praca z tekstem i materiałem zdjęciowym

- praca z filmem
- praca w grupach

Czas: 1 godzina lekcyjna

Materiały pomocnicze:

- zdjęcia zabytków, np. cerkwi, kościoła, synagogi, zabytkowych zabudowań fabrycznych i innych (wśród nich powinny znaleźć się przykłady obiektów związanych z kulturą żydowską),
- film pokazujący zabytki kultury i religii żydowskiej,
- powielony tekst: „Zabytki kultury żydowskiej na ziemiach polskich”.

Opis przebiegu zajęć:

WPROWADZENIE - JAKIE ZNAMY RODZAJE ZABYTKÓW?

- Prosimy uczniów o podanie przykładów zabytków, które znają w Łomży i regionie.
- Pytamy, czy wiedzą do czego służyły kiedyś. Czy zmieniły swoją rolę? Czy należą do jednej kultury, religii?
- Pokazujemy uczniom zdjęcia cerkwi, kościoła, zamku, synagogi, zabytkowych zabudowań.
- Dzielimy uczniów na małe grupy, których zadaniem jest przyjrzenie się zabytkom na zdjęciach i posegregowanie ich na kategorie. Nie sugerujemy na razie, jakie to mają być kategorie. Po kilku minutach uczniowie przedstawiają rezultaty wspólnej pracy.
- Ten etap porządkuje ogólną wiedzę uczniów na temat pojęcia zabytku.
- Ustalamy, co może być zabytkiem: zabytki architektury, przedmioty użytku codziennego, zabytki religijne i świeckie.
- Młodzież sama utworzy grupy różnych zabytków także żydowskich.

PRACA Z TEKSTEM

- Rozdajemy uczniom fragmenty tekstów dotyczących zabytków kultury żydowskiej na ziemiach polskich, dotyczące obyczajów żydowskich, niektórych faktów z życia codziennego, religii i historii. Prosimy, aby uczniowie, pracując w małych grupach, zapoznali się z wybranymi fragmentami tekstów (1 grupa – 1 fragment) i postarali się znaleźć wśród pokazywanych wcześniej fotografii zabytek najlepiej ilustrujący zagadnienie podane w ich tekście.
- Każda grupa prezentuje efekty swojej pracy, rozpoczynając od głośnego przeczytania swojego fragmentu tekstu. Następnie uczniowie wskazują, który zabytek wybrali i dlaczego. Nauczyciel uzupełnia wypowiedzi uczniów komentarzem.

PODSUMOWANIE

Podsumowaniem zajęć jest charakterystyka kultury żydowskiej połączona z pokazem filmowym.

Plan projektu 2.

Tytuł: Historia Gminy Żydowskiej w Zambrowie.

Cel: Uchronienie od zapomnienia pamięci o społeczności żydowskiej w Zambrowie i narodzie żydowskim żyjącym od wieków na polskiej ziemi. Przybliżenie uczniom kultury żydowskiej, jej wkładu w kulturę polską. Walka ze stereotypami i przejawami antysemityzmu. Poznanie przyczyn i rozmiaru zbrodni dokonanej przez nazistów na Żydach w czasie II wojny światowej.

Działania:

- 1 Pod kierunkiem nauczyciela przez dwa miesiące uczniowie (grupa bezpośrednia 20 osób) szukają materiałów źródłowych, przygotowują bibliografię, konsultują się z pracownikami Regionalnej Izby Historycznej, korzystają ze stron internetowych, zasobów bibliotecznych.
- 2 Zajęcia edukacyjne dla grupy bezpośredniej: Historia gminy żydowskiej w Zambrowie.
- 3 Warsztaty prowadzone przez specjalistę p. Annę Klozę. Koncert muzyki żydowskiej w wykonaniu akordeonisty Rafała Gontarskiego. Dania kuchni żydowskiej przygotowane przez uczniów klas gastronomicznych. Uczestnicy: grupa młodzieży oraz nauczycieli z innych klas (ok. 50 osób).
- 4 Wyjazd do Muzeum Obozu Zagłady w Treblince. Udział bierze grupa bezpośrednia 15osób oraz uczniowie z innych klas. Czas realizacji: 6 godzin –lekcja muzealna.
- 5 Wycieczka na zambrowski kirkut -dokumentacja fotograficzna ocalałych macew. Wywiady z mieszkańcami. Czas realizacji: 90 minut. Grupa bezpośrednia –15 osób.
- 6 Wycieczka do Tykocina. Zwiedzanie z przewodnikiem synagogi – muzeum. Lekcja edukacyjna „Judaizm w historii Żydów polskich”. Poznanie kultury żydowskiej, obiad w żydowskiej karczmie „Tejsza”. Grupa bezpośrednia. Czas realizacji: 6 godzin.

- 7 Wystawa w Szkolnej Izbie Historycznej „Historia Gminy Żydowskiej w Zambrowie” oraz ekspozycja wystaw: „Żydzi Warszawy 1861 – 1943” i „Plakat Żydowski okresu międzywojennego”. Grupa bezpośrednia – 15 osób. Czas ekspozycji – 5 tygodni. Grupa odbiorców to społeczność szkolna, uczniowie zambrowskich szkół, mieszkańcy Zambrowa.

Rezultaty „twarde”:

- 4 godz. warsztatów,
- prezentacja multimedialna,
- konkurs wiedzy,
- wycieczka do Tykocina,
- wystawa „Historia gminy żydowskiej w Zambrowie” w Szkolnej Izbie Historycznej,
- uroczystość szkolna: koncert muzyki żydowskiej, degustacja tradycyjnych potraw, oglądanie wystawy i prezentacji multimedialnej.

Rezultaty „miękkie”:

- Przyrost wiedzy na temat historii i kultury Żydów, rozwój zainteresowania historią regionalną na tle dziejów społeczności żydowskiej w Zambrowie.
- Zmiany w postawie młodzieży, odrzucenie schematów, uprzedzeń i stereotypów, otwartość na różnorodność. Postawa tolerancji wobec odmiennej kultury i ludzi.
- Wzrost zaangażowania, rozbudzenie w uczestnikach „ducha odkrywców”, inicjatorów działań w środowisku lokalnym, popularyzatorów historii lokalnej, uwrażliwiających społeczność szkolną na potrzebę dbania o zabytki, ślady przeszłości.

Ewaluacja: Konkurs znajomości podstawowych pojęć związanych z kulturą i religią żydowską dla grupy projektowej. Ankieta dla uczestników projektu.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

-Żydowski Instytut Historyczny,
-Muzeum w Tykocinie.

SPRAWOZDANIE

Miejsce realizacji: Zespół Szkół nr 1 im. Gen. Stefana Roweckiego – Grota w Zambrowie, Liceum Ogólnokształcące i Technikum nr 1

Koordynatorzy: Bogusława Wiśniewska, Krzysztof Boruc

Formy przeprowadzonych zajęć: wycieczki edukacyjne, lekcja muzealna, warsztaty, prelekcja.

Dane dotyczące przeprowadzonych zajęć:

Temat	Uczestnicy	Liczba godzin
Warsztaty „Kultura, obyczaje, tradycje, święta żydowskie”.	33 osoby /grupa projektowa oraz obserwatorzy i goście/	2
Warsztaty „Tożsamość żydowska”.	33 osoby /grupa projektowa, obserwatorzy/	2
Prelekcja „Różnorodność kulturowa Podlasia i miejsce w niej Żydów”.	50 osób /grupa projektowa, nauczyciele, władze lokalne/	2

Inne formy pracy z uczniami:

Uczniowie przygotowali prezentacje multimedialne nt. kultury, tradycji, religii żydowskiej. Udokumentowali przebieg całego projektu /zdjęcia, film, reportaż/. Przygotowali gazetkę „Mądrości żydowskie, zagadki żydowskie”. Bali udział w przygotowaniu wystaw z Żydowskiego Instytutu Historycznego. Wzięli udział w konkursie dotyczącym znajomości podstawowych pojęć z

dziedziny kultury, religii, mądrości żydowskich. Odbyli wycieczkę na kirkut w Zambrowie z P. Tomaszem Wiśniewskim, gdzie zapoznali się z symboliką napisów na macewach i historią cmentarza. Klasy gastronomiczne przygotowały dania kuchni żydowskiej dla uczniów i nauczycieli. Odbył się też koncert muzyki żydowskiej w wyk. Rafała Gontarskiego – akordeonisty.

Scenariusz zajęć dla klasy II LO

Opracowanie: Bogusława Wiśniewska, Krzysztof Boruc

Temat: Historia gminy żydowskiej w Zambrowie

Cele zajęć: Uczeń po zajęciach:

- zna podstawowe fakty związane z powstaniem i rozwojem gminy żydowskiej w Zambrowie;
- potrafi odczytać symbolikę i znaczenie przedmiotów związanych z religią żydowską
- zna architekturę byłej synagogi w Zambrowie, jej lokalizację, wygląd zewnętrzny;
- wie, gdzie znajdowały się synagogi na Podlasiu;
- zna życie społeczno-gospodarcze Żydów;
- zna historię zambrowskiego kirkutu, poznał obrzędy żałobne i pogrzebowe Żydów;
- zna losy zambrowskich Żydów pod okupacją niemiecką i okoliczności ich zagłady;
- jest otwarty na różnorodność narodową, kulturową i religijną, szanuje własne i cudze tradycje.

Metody i techniki pracy:

Wykład, praca pod kierunkiem nauczyciela, dyskusja, analiza tekstu, praca w grupach, prezentacja.

Czas: 2 godz. lekcyjne

Wykaz materiałów pomocniczych:

- ikonografia – fotografie,
- materiały statystyczne,
- artykuły prasowe,
- wystawa w szkolnej izbie historycznej,
- literatura popularno-naukowa,

Bibliografia /Wykaz przydatnych stron internetowych

- Tomasz Wiśniewski – „Dzieje Gminy Żydowskiej w Zambrowie”, Wiadomości Zambrowskie Nr 5/6, 16.01-15.02. 1991.
- Andrzej N. Zawistowski – „Zagłada”, Wiadomości Zambrowskie Nr 2, 02.1996.
- M. Gray – „Wszystkim, których kochałem”, Prószyński i S-ka, 1995.
- Eleonora Bergman – „Architektura synagog”; Jan Jagielski – „Cmentarze żydowskie w Polsce”, Studia dziejów Żydów w Polsce tom 1, ŻIH, Warszawa 1995.
- Krzysztof Sychowicz - „Zambrów na przestrzeni wieków”. UM Zambrów, 2006.
- L. Zugaj – „Powiat zambrowski. Historia i współczesność”, Starostwo Powiatowe, Zambrów 2009.
- Strony internetowe: www.jewishmuseum.org.pl/;
www.zambrow.sisco.pl/, www.bialystok.jewish.org.pl

Opis realizacji zajęć:

1. Początki obecności Żydów w Polsce (X-XIV w.) – wykład nauczyciela.
2. Wprowadzenie tematyki dotyczącej gminy żydowskiej w Zambrowie.
3. Pokaz filmu dokumentalnego z 1941 r. o zburzeniu synagogi w Zambrowie –jako inspiracja do poszukiwań przez młodzież i moment refleksji.
4. Nauczyciel przedstawia wykaz przydatnych stron internetowych oraz bibliografię potrzebną do realizacji zadań przydzielonych grupom do samodzielnego opracowania:
 - Grupa 1. Tożsamość żydowska –język, religia.
 - Grupa 2. Początki osadnictwa Żydów w Zambrowie, powstanie i rozwój gminy żydowskiej.
 - Grupa 3. Zambrowska synagoga i kirkut –terminologia, lokalizacja, wygląd zewnętrzny.

-Grupa 4. Życie społeczno -gospodarcze Żydów.

-Grupa 5. Zagłada zambrowskich Żydów.

6. Młodzież dobiera się w zespoły i zgłasza wybór konkretnych tematów.
7. Uczniowie w ramach pracy domowej opracowują wybrane przez siebie tematy i przygotowują się do prezentacji.
8. Zajęcia w Szkolnej Izbie Historycznej, w której znajduje się wystawa „Historia gminy żydowskiej w Zambrowie” przygotowana wcześniej przez uczestników projektu. Liderzy grup dokonują prezentacji tematów.
9. Dyskusja podsumowująca zajęcia, ewaluacja.

Plan projektu 3.

Tytuł: Wielokulturowość Podlasia -wybrane smaki i atrakcje.

Cele: Nabycie podstawowej wiedzy o atrakcjach turystycznych i rozwój umiejętności w zakresie przyrządzania potraw związanych z wielokulturowością Podlasia.

Działania:

1. Lekcja z przedmiotu zawodowego na temat „Kuchnia regionalna Podlasia”.
2. Zajęcia z wiedzy o społeczeństwie nt. „Wielokulturowe Podlasie - mniejszości i atrakcje turystyczne”.
3. Wycieczka do Tykocina, Supraśla i Kruszynian.
4. Opracowanie kwestionariusza i wyników ankiety ewaluacyjnej /do przedstawienia podczas podsumowania/.
5. „Dzień Wielokulturowości Podlasia” -podsumowanie i prezentacja projektu w szkole:
 - stoisko z potrawami „Smaki Podlasia”,
 - prezentacja multimedialna i ekspozycja plansz „Wielokulturowe Podlasie- mniejszości i atrakcje turystyczne”.

Rezultaty „twarde”:

- 30 godzin konsultacji udzielanych uczniom realizującym projekt,
- 15 godzin zajęć pozalekcyjnych /przygotowanie i opracowanie plansz z informacjami i fotografiami oraz prezentacji multimedialnej/,
- Jednodniowa wycieczka dla ok. 40 uczniów ,
- 8 godzin lekcji przedmiotów zawodowych/przygotowanie potraw regionalnych i stoiska z potrawami „Smaki Podlasia”/
- prezentacja PowerPoint na stronę internetową szkoły oraz lokalnych portali internetowych

Rezultaty „miękkie”:

- poszerzenie wiedzy o mniejszościach narodowych , religijnych i kulturowych Podlasia oraz o ich tradycjach kulinarnych,
- duma z lokalnego dziedzictwa kulturowego i chęć promocji potraw oraz atrakcji turystycznych regionu,
- udoskonalenie umiejętności: planowania pracy, efektywnego współdziałania w zespole, sposobów uczenia się, prezentacji zdobytej wiedzy, samooceny
- przełamanie stereotypów w relacjach Polaków z „tymi innymi” mieszkańcami regionu, okazywanie tolerancji,
- wzrost zaangażowania w działania szkolne, starania o kształtowanie pozytywnego wizerunku szkoły w środowisku,
- wzmocnienie więzi między uczniami realizującymi projekt.

Ewaluacja:

- ankieta dla uczestników projektu,
- obserwacja.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

- Rada Rodziców,
- Foto Partner(wywołanie zdjęć z wycieczki),
- sklepik szkolny,
- restauracja i hotel współpracujące ze szkołą w ramach praktyk zawodowych,
- Urząd Miasta Łomży,
- Portal internetowy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.

SPRAWOZDANIE

Miejsce realizacji: Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących nr 4 im. Marii Curie -Skłodowskiej w Łomży

Koordynatorzy: Elżbieta Wiśniewska, Wiesław Czupryński

Formy przeprowadzonych zajęć: lekcje z wiedzy o społeczeństwie, lekcje z technologii żywienia, wycieczka do Tykocina, Supraśla i Kruszynian, podsumowanie projektu –prezentacja kultur i degustacja potraw, oglądanie plansz informacyjnych.

Dane dotyczące przeprowadzonych lekcji:

Temat	Uczestnicy	Liczba godzin
„Wielokulturowość Podlasia-wybrane kultury”	Kl. 3 Technikum Żywienia i Gospodarstwa Domowego 16 osób Kl. 3 Technikum Hotelarskiego 22 osób Kl. 2 Liceum Profilowanego Przygotowanie pedagogiczne 20 osób	2 godz.
Kuchnia regionalna Podlasia	Klasa 3 TŻiGD 16 osób	3 godz.
Zajęcia praktyczne z technologii żywienia	Klasa 3 TŻiGD 16 osób	4 godz.
Zajęcia z obsługi konsumenta	Klasa 3 TŻiGD 16 osób	3 godz.

Inne formy pracy z uczniami:

Praca polegała na zebraniu przez uczniów materiałów z wycieczki i z Internetu oraz ich wyselekcjonowaniu do ekspozycji trzech wybranych kręgów kulturowych Podlasia. Wymagało to określenia wymagań i wielokrotnych konsultacji z uczniami. Uczeń kl. 2 Pp przygotował prezentację multimedialną na podsumowanie projektu. Nauczyciel nauki zawodu pracował z uczennicami, poszukując z nimi wybranych potraw reprezentujących określone kultury oraz wybierając sposób ich wykonania. To także zajęło

wiele godzin pracy, których nie sposób oszacować. Oprócz tego uczniowie przez kilka godzin przygotowywali ekspozycję na tablicach, które zostały zakupione przez szkołę oraz przygotowali dekorację stołów do prezentacji potraw, półmiski i sztuce. Stworzyli odpowiednie warunki do obsługiwanie konsumentów. Podsumowanie spełniło oczekiwania wszystkich, którzy je przygotowali i podobało się Gościom. W spotkaniu wzięli udział: Dyrektor szkoły, reprezentanci miejscowego ośrodka doskonalenia nauczycieli, uczniowie zaangażowani w realizację projektu oraz ich opiekunowie.

Scenariusz lekcji z technologii żywności w klasie 3 TŻIGD

Opracowanie i prowadzenie zajęć: Ewa Bogulas

Temat: Kuchnia regionalna Podlasia.

Cele lekcji:

- przedstawienie specyfiki podlaskiej kuchni regionalnej,
- prezentacja niektórych przepisów potraw kuchni żydowskiej, tatarskiej i prawosławnej związanych z tradycjami Podlasia,
- omówienie technologii przygotowania i estetyki prezentacji potraw.

Metody i środki dydaktyczne:

- burza mózgów,
- pogadanka,
- prezentacja zdjęć potraw regionalnych,
- praca w grupach.

Przebieg lekcji:

1. Czynności organizacyjne.
2. Wprowadzenie.
3. Burza mózgów związana z rozumieniem kuchni regionalnej Podlasia
4. Przedstawienie pracy uczniów.

5. Prezentacja zdjęć potraw regionalnych i omówienie wybranych przepisów potraw kuchni żydowskiej, prawosławnej i tatarskiej.
6. Omówienie technologii przygotowania potraw.
7. Estetyka prezentacji wykonanych potraw.
8. Zapisanie notatki do zeszytów.
9. Wystawienie ocen częściowych uczniom za udział w lekcji.
10. Podsumowanie lekcji –praca domowa dla 3 grup /przydział przepisów potraw kuchni regionalnej Podlasia do wykonania przez uczniów na zajęciach praktycznych/
 - a) grupa I – danie kuchni żydowskiej,
 - b) grupa II – danie kuchni prawosławnej,
 - c) grupa III– danie kuchni tatarskiej.

Scenariusz lekcji z wiedzy o społeczeństwie w klasie 3 AH, 3 TŻ i 2Pp

Opracowanie i prowadzenie: Wiesław Czupryński

Temat: Wielokulturowość Podlasia -wybrane kultury.

Cele lekcji:

- przedstawienie specyfiki podlaskiej wielokulturowości /mniejszości narodowo-religijne/
- prezentacja żydowskich, tatarskich i prawosławnych obyczajów związanych z tradycyjnymi świętami
- omówienie historycznego uwarunkowania w/w kultur

Metody i formy pracy:

- pogadanka,
- prezentacja zdjęć związanych z wybranymi kulturami,
- praca w grupach,
- drama.

Materiały i środki dydaktyczne:

- materiały publicystyczne nt. postaw Polaków wobec innych narodów (załącznik nr 1),
- fotografie monasteru w Supraślu i meczetu w Kruszynianach zrobione podczas wycieczki,
- zdjęcia znanych twórców –przedstawicieli mniejszości narodowych żyjących na Podlasiu (Olaf Lubaszenko, właśc. Olaf Sergiusz Linde-Lubaszenko, Roman Polański, urodzony jako Raymond Liebling, Charles Bronson, właśc. Charles Dennis Buchinsky -aktor, z pochodzenia Tatar lipkowski)
- kartki z biogramami do dramy (załącznik nr 2),

Opis przebiegu lekcji:

1. Czynności organizacyjne.
2. Wprowadzenie -rys historyczny o obecności mniejszości narodowych na terytorium RP.
3. Rozmowa w grupach nt. wielokulturowości Podlasia.
4. Przedstawienie pracy uczniów na tablicy z pomocą asystenta nauczyciela.
5. Przedstawienie czynników kształtujących postawy Polaków wobec mniejszości narodowych.
6. Prezentacja zdjęć ludzi i obiektów związanych z kulturami żydowską, tatarską i prawosławną i omówienie wybranych obyczajów.
7. Drama -uczniowie losują biogramy różnych osób z Podlasia, elementy inscenizacji. Analiza przebiegu i odczuć osób biorących udział w grze.
8. Mini wykłady na temat kultury żydowskiej, prawosławnej i tatarskiej.
9. Zapisanie notatki do zeszytów.
10. Wystawienie uczniom ocen częściowych za udział w lekcji.
11. Podsumowanie lekcji i zadanie pracy domowej dla 3 grup /przydział tematyki do opracowania na planszach/.

Załącznik nr 1: materiały publicystyczne nt. postaw Polaków wobec innych narodów

Wiadomości z 12.03.2011 onet.pl

Polacy w większym stopniu niż mieszkańcy innych krajów reprezentują poglądy kojarzone z antysemityzmem, homofobią i seksizmem -twierdzą autorzy raportu z badań w ośmiu krajach UE, który opublikowała w piątek w Berlinie Fundacja im. Friedricha Eberta. Według raportu 49,9 proc. Polaków jest zdania, że w ich kraju Żydzi mają zbyt duże wpływy. Raport na zlecenie Fundacji im. Friedricha Eberta przygotowali naukowcy z Uniwersytetu w Bielefeld. Dotyczy on postaw antydemokratycznych oraz stosunku do mniejszości. Zdaniem autorów studium za niepokojące należy uznać to, że większość mieszkańców krajów ujętych w badaniu ma poczucie, iż nie jest rozumiana przez polityków. To wiąże się często z tęsknotą za silnym przywódcą. Uprzedzenia wobec mniejszości są w Europie bardziej powszechnie niż sądzono -wynika z raportu. Prawie połowa wszystkich respondentów jest zdania, że w ich krajach mieszka zbyt wielu imigrantów. Podobny odsetek pytanых uważa islam za nietolerancyjną religię. Jednocześnie około 70 proc. zgadza się z opinią, że imigranci wzbogacają kulturę poszczególnych państw i Europy. **72 proc. badanych Polaków zgodziło się z tezą, że "Żydzi próbują dziś wykorzystać to, iż byli ofiarami reżimu nazistowskiego";** to największy odsetek spośród objętych raportem krajów. Także sporo Węgrów -68 proc. -zgodziło się z taką tezą. W Holandii opinia ta spotkała się z najniższą akceptacją (17 proc.). **49,9 proc. Polaków jest zdania, że w ich kraju Żydzi mają zbyt duże wpływy.** Z tą tezą zgadza się też 69,2 proc. Węgrów. **63 proc. polskich respondentów -najwięcej spośród ujętych w raporcie państw -uznało, że Izrael prowadzi niszczycielską wojnę przeciwko Palestyńczykom.** Jednocześnie większość wszystkich respondentów, w tym ok. 52 proc. Polaków, uważa, że Żydzi wzbogacają kulturę krajów europejskich. Blisko jedna trzecia ankietowanych osób (w tym

ponad 40 proc. Polaków) jest zdania, że pomiędzy różnymi grupami etnicznymi obowiązuje "naturalna hierarchia". Według autorów raportu postawy rasistowskie najsilniejsze są w Portugalii, w Polsce i na Węgrzech. Jak piszą autorzy raportu, większość badanych reprezentuje seksistowskie postawy, popierając tradycyjny podział ról w społeczeństwie i żądając, by **„kobiety bardziej poważnie traktowały swoją rolę jako żony i matki”**. **Takie postawy najsilniejsze są na Węgrzech (88,4 proc.) oraz w Polsce (87,2 proc.),** a najsłabsze w Holandii (36,4 proc.). **88 proc. Polaków jest przeciwnych równouprawnieniu par osób tej samej płci.** Podobnego zdania jest ponad 60 proc. Węgrów i Portugalczyków. Najbardziej tolerancyjni wobec homoseksualistów są mieszkańcy Holandii, gdzie równych praw homoseksualistom odmawia tylko 17 proc. pytaných. W Europie rośnie także poparcie dla autorytarnej formy rządów - wynika z raportu Spośród ujętych w badaniu państw jedynie w Portugalii tęsknota za rządami silnej ręki jest większa niż w Polsce; 62,4 proc. Portugalczyków chętnie widziałoby na czele państwa "silnego człowieka, który nie przejmuje się ani parlamentem ani wyborami". Na Węgrzech pogląd taki poparło ponad 56 proc. badanych, a w pozostałych badanych krajach - w Niemczech, Francji, Włoszech, Holandii i Wielkiej Brytanii - odsetek ten sięgał od 23 proc. (w Holandii) do 38 proc. (we Włoszech). Raport opracowano w ramach międzynarodowego programu badawczego, realizowanego na Uniwersytecie w Bielefeld pod kierunkiem profesora Andreasa Zicka i doktor Beate Kuepper. W 2008 r. przeprowadzono telefoniczne wywiady z 1000 reprezentatywnie dobranych osób w każdym z ośmiu krajów ujętych w raporcie.

Załącznik nr 2: biogramy

Anastazja – 29 lat, jest Białorusinką, dziennikarką w lokalnym białostockim tygodniku „Niwa” Pielęgnuje tradycje narodowościowe i bierze aktywny udział w życiu swojego narodu, jest aktywnym członkiem jednej z parafii prawosławnych w Białymstoku.

Aleksy –38 lat, z zawodu murarz, mieszka w Hajnówce, określa się jako osoba pochodzenia „tutejszego”, na co dzień posługuje się gwarą białoruską, rzadziej mówi po polsku, formalnie prawosławny ale niepraktykujący, twierdzi że go popi „wkurzają” dlatego nie praktykuje.

Bazyli -28 lat, nauczyciel języka angielskiego w gimnazjum w Bielsku Podlaskim, jest wyznania rzymsko-katolickiego, uważa się za Ukraińca, chociaż jego przodkowie twierdzili, że są „tutejszymi”.

Ahmed –43 lata, Tatar z pochodzenia, z zawodu hydraulik, mieszka w Gdańsku i tam należy do gminy muzułmańskiej, twierdzi że ma liberalne poglądy i że jest bardziej Polakiem niż Tatarem, a chodzenie do meczetu porównuje z chodzeniem do kościoła przeciętnego Polaka.

Karima -37 lat, Tatarka, pracuje jako rzeźbiarka w Białymstoku, ukończyła Akademię Sztuk Pięknych, jest osobą określającą się jako bezwyznaniowa, ale czasami zachodzi do islamskiego Domu Modlitwy.

Aisza –22 lata, studentka III roku japonistyki na Uniwersytecie Warszawskim, określa się jako pół krwi Tatarka, regularnie uczęszcza w piątki na modlitwy muzułmańskie, jej ojciec jest Polakiem, a matka Tatarką.

Dawid -26 lat, pracownik handlowy jednej z korporacji zachodnich w Polsce, uważa się za Żyda liberalnego, należy do synagogi libertyńskiej w Warszawie.

Sara -lat 28, aktorka mieszkająca w Białymstoku, z pochodzenia jest Żydówką, ale raczej bagatelizuje ową przynależność, uważając że kultura polska jest jej bliższą, konwertytka na wyznanie rzymsko-katolickie.

Hanna -lat 32, prowadzi restaurację koszerną w Warszawie, podkreśla swoje żydowskie pochodzenie, ale sprawy wyznaniowe są jej całkowicie obojętne.

Plan projektu 4.

Tytuł: Rom –nie-obcy a sąsiad.

Cele: prezentacja historii Romów, ich sytuacji politycznej i społecznej, integracja uczniów, uczestniczących w projekcie, z Romami poprzez ukazanie obyczajów tej grupy.

Działania:

1. Organizacja spotkań z Romami (2x2h), które będą miały charakter swobodnej konwersacji uczniów z przedstawicielami mniejszości.
2. Organizacja pokazu muzyki romskiej (1x1h), który będzie miał charakter koncertu połączonego z nauką tańca.
3. Poznanie historii Romów (1x2h) na spotkanie zostaną zaproszeni Hindusi, obecnie studiujący, bądź pracujący w Białymstoku, poprowadzą oni prelekcję.
4. Warsztaty (dla ok. 300 licealistów) ukazujące ideę dialogu międzykulturowego (2x1h), które będą prowadzone przez psychologa szkolnego z wykorzystaniem metod interaktywnych.

Rezultaty „twarde”:

Ok 300 uczniów IV LO im. C. K. Norwida w Białymstoku będzie uczestnikami warsztatów dot. idei dialogu międzykulturowego.

Rezultaty „miękkie”:

- wzrost świadomości międzykulturowej,
- wzrost wrażliwości wielokulturowej.

Ewaluacja: Na początku oraz na końcu realizacji działań w ramach projektu wśród uczniów zostanie przeprowadzona ankieta, nt. poziomu ich świadomości międzykulturowej oraz informacji dotyczących mniejszości

romskiej. Porównanie wyników będzie niezbitym dowodem na to, co udało się osiągnąć.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

- Terne Roma & Bogdan Trojanek
- Centralna Rada Romów w Polsce
- Studenci pochodzenia hinduskiego

Miejsce realizacji: IV Liceum Ogólnokształcące im. C.K. Norwida w Białymstoku

Koordynator: Anna Juźwiuk

Plan projektu 5.

Tytuł: Jesteśmy wśród Was – poznajcie nas.

Cele: Podwyższenie poziomu wiedzy na temat wielokulturowości poprzez prezentację elementów kultury mieszkańców Podlasia: Litwinów, Białorusinów, Ukraińców, Tatarów, Romów oraz aktywizację społeczności szkolnej.

Działania:

1. Od marca do maja 2011 poszczególne grupy przygotowują prezentacje dotyczące wybranej kultury (15 min/ na grupę).
2. Wybór piosenki i/lub nagranie w wykonaniu wybranego artysty.
3. Przedstawienie prezentacji w dniu imprezy –31.V.2011 Obchody Światowego Dnia Kultury w IV Liceum.

Rezultaty „twarde”:

-20 uczestników projektu
-ok. 500 -900 osób obejrzy prezentacje -pokazy na żywo, na szkolnym telebimie i na stronie www IV LO.

Rezultaty „miękkie”:

- Podniesienie poziomu wiedzy uczniów na temat kultur, legend, zwyczajów mniejszości narodowych zamieszkujących Podlasie.
- Kształtowanie umiejętności kulinarnych młodzieży.
- Zwiększenie poziomu tolerancji wobec mniejszości narodowych zamieszkujących nasz region, a przez to stworzenie szansy na większą otwartość młodzieży na różnorodność.
- Pogłębienie integracji w środowisku młodzieży szkolnej.

Ewaluacja:

-Rozmowy z uczniami na temat jakości uzyskanych efektów pracy w ramach projektu.

- Informacje zwrotne od obserwatorów -uczestników imprezy (uczniowie, nauczyciele, dyrekcja, pracownicy szkoły).
- Ocena efektów: fotografii, informacji na stronie internetowej LO i prezentacji na szkolnym telebimie.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

- Rodzice uczniów IV LO należących do mniejszości narodowych.
- Zaprzyjaźnione osoby spoza szkoły będące przedstawicielami mniejszości.
- Uczestnicy projektu „ Otwartość na różnorodność – szkolenie nauczycielek i nauczycieli w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji i edukacji wielokulturowej”.

SPRAWOZDANIE

Miejsce realizacji: IV Liceum Ogólnokształcące im. C.K. Norwida w Białymstoku

Koordynator: Helena Sajewicz

Formy zajęć przeprowadzonych z uczniami: lekcja, zajęcia organizacyjne, prelekcja z prezentacją, śpiewanie piosenek, lekcja pokazowa –prezentacje.

Dane dotyczące przeprowadzonych lekcji:

Temat zajęć	Uczestnicy	Liczba godzin
Spotkanie z uczniami i niektórymi nauczycielami w celu przedstawienia projektu „Jesteśmy wśród Was – poznajcie nas”, zaproszenie uczniów i nauczycieli do współpracy.	II c - 10, II j - 20, I i - 15, I f - 3 2 - nauczycieli	1 godz.
Zajęcia organizacyjne dotyczące realizacji projektu szkolnego– wybór zespołów, przydział	Kl. II c - 6 Kl. II j – 4	1 godz.

zadań, określenie harmonogramu.	Kl. I i – 14 Kl. I f – 3	
Przedstawienie elementów kultury (zwyczajów, piosenek, strojów itp.) wybranych mniejszości etnicznych i narodowych mieszkających na Podlasiu.	I i II -68 uczniów i 3 nauczycieli	2,5 godziny

Inne formy pracy z uczniami:

Nauczyciel pomagał w nawiązaniu kontaktów z przedstawicielami poszczególnych grup społecznych i udostępnił materiały. Zorganizowano prelekcję o Afganistanie dla uczniów z 9 klas pierwszych. W masudce (afgańskim nakryciu głowy) przy akompaniamencie muzyki Wschodu oraz projekcji autorskich zdjęć z podróży, pan Zbyszek Pawlak opowiadał o życiu i kulturze mieszkańców Afganistanu. Pokazał zdjęcia dzieci i kobiet podczas pracy, zabawy, gotowania czy w czasie wycieczek za miasto. Odbył się przegląd prezentacji dot. mniejszości etnicznych i narodowych. Uczniowie przygotowali prezentacje na temat Ukraińców, Białorusinów, Łemków i Rosjan. Szkolny chór, który został utworzony na potrzeby zrealizowania projektu, wykonał 3 piosenki w języku rosyjskim i ukraińskim. Po obejrzeniu prezentacji uczniowie zostali poczęstowani cukierkami, ciasteczkami i krakersami z kawiozem zakupionymi na Białorusi. Uczniowie byli zadowoleni z efektów swojej pracy. Zaproponowali chęć wystąpienia przed szerszą publicznością na terenie szkoły.

Scenariusz zajęć dla klas I i II

Opracowanie: Helena Sajewicz

Temat: Bogactwo wielokulturowości przeciwwagą dla stereotypów i uprzedzeń.

Cele zajęć: Uczeń po zajęciach:

- ma wiedzę na temat kultury, zwyczajów ludzi innych narodowości,
- docenia różnorodność swojego regionu i środowiska szkolnego,
- zna pojęcia: stereotypów, uprzedzeń, dyskryminacji oraz mechanizmy ich działania,
- dostrzega złożoność wielu sytuacji i problemów mieszkańców np. Podlasia,
- nie utrwała stereotypów i jest tolerancyjny wobec innych.

Metody i techniki pracy:

- gra,
- dyskusja,
- praca w grupach,
- prezentacje.

Czas: 2 godziny

Wykaz materiałów pomocniczych:

- Słowniki języka polskiego
- Karta pracy nr 1 -Cztery sytuacje –opisz swoje doświadczenia
- Karta pracy nr 2 -Cechy narodowe

Bibliografia/ Wykaz przydatnych stron internetowych

- Fundacja Edukacji i Twórczości w Białymstoku – projekt „Wolontariat Europejski” informacje: <http://www.mlodziez.org.pl/index.php/ida/739/>
- Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Europejskie Centrum Informacyjne Kształcenia Obywatelskiego – Tomasz Garstka „Stereotypy i uprzedzenia”

Opis realizacji zajęć:

1. Wprowadzenie (gra symulacyjna) – 10 min.

a) Uczestnicy stoją w kręgu, odwróceniu twarzą na zewnątrz i mają zamknięte oczy. Prowadzący umieszcza na plecach każdego uczestnika kartkę w jednym

z trzech lub czterech kolorów (w zależności od liczby uczestników). Uczestnicy otwierają oczy i sprawdzają rodzaj kartek na plecach. Nie wolno im rozmawiać. Mogą pomagać sobie poprzez wskazywanie, przegrupowywanie. Muszą stworzyć grupy według kolorów kartek na plecach. Jeden z uczestników nie będzie miał grupy, ponieważ będzie jedynym „oznaczony” innym kolorem.

b) Podsumowanie: 5-10 min. Prowadzący pyta uczestników o wrażenia: jak się czuli zanim odnaleźli swoją grupę, jak się czuli po, jaką zastosowali strategię, jak się czuła osoba, która została sama, dlaczego tak było.

2. Definicje: stereotypów, uprzedzeń, dyskryminacji – 10 min.

a) Uczestnicy podzieleni na trzy grupy zastanawiają się czym są: 1 gr. – stereotypy, 2 gr. – uprzedzenia, 3 gr. – dyskryminacja.

Wspólne tworzenie definicji – zapis na tablicy.

b) Odczytanie definicji wymienionych pojęć w słownikach.

3. Ćwiczenie - Cztery sytuacje.

a) Karta pracy nr 1 –wypełniana indywidualnie.

Opisz jedną sytuację, w której poczułeś/ poczułaś się dyskryminowany(a) lub potraktowany(a) niesprawiedliwie przez inną osobę.	Opisz jedną sytuację, w której zachowałeś się/ zachowałaś się dyskryminująco w stosunku do innej osoby.
Opisz jedną sytuację, w której byłeś/ byłaś świadkiem dyskryminacji i nic nie zrobiłeś/ zrobiłaś, aby temu zapobiec, czy przeciwdziałać.	Opisz jedną sytuację, w której byłeś/ byłaś świadkiem ataku dyskryminacji i przeciwstawiłeś/ przeciwstawiłaś się temu.

b) Podsumowanie:

- Omówienie pracy uczestników ćwiczenia: przykłady, wrażenia i doświadczenia;

- Ogólna dyskusja o dyskryminacji: refleksje, opinie, wnioski itp.

4. Ćwiczenie -cechy narodowe

Karta pracy nr 2 -wpisywanie w odpowiednie rubryki cech najlepiej charakteryzujących wymienione narodowości.

Polacy	Niemcy	Romowie	Żydzi	Rosjanie	Tatarzy

6. Podsumowanie

- Omówienie pracy uczestników ćwiczenia, wrażenia
- Ogólna dyskusja o źródłach stereotypów i uprzedzeń: postawy wobec grupy własnej, obcej, przykłady, opinie itp.

7. Dyskusja na temat: Jak zmieniać stereotypy i uprzedzenia?

8. Prezentacje uczniów na temat charakterystycznych elementów kultury wybranej mniejszości narodowej.

Plan projektu 6.

Tytuł: Wspólna historia – jakie dziś? Polacy i Żydzi w Białymstoku.

Cel: wzrost poziomu wiedzy o historii i kulturze Żydów, pozwalający na przełamanie uprzedzeń i stereotypów w ich postrzeganiu

Działania:

- 1) Przygotowanie części artystycznej na spotkanie z młodzieżą izraelską (szukanie repertuaru, stworzenie grupy wykonawców, opracowanie występu).
- 2) Spotkanie z młodzieżą izraelską w I LO (prowadzenie części warsztatów oraz udział w nich, występ artystyczny).
- 3) Zajęcia warsztatowe
 - a) ogólnie o judaizmie (święta, tradycje kulinarne, tańce),
 - b) Żydzi w Białymstoku,
 - c) Getto białostockie.
- 4) Realizacja filmu (uczniowie dokumentują przebieg projektu, piszą scenariusz filmu i realizują go oraz montują).
- 5) Prezentacja filmu
 - a) organizacja premiery filmu: sporządzenie plakatów i zaproszeń na premierę;
 - b) publiczna prezentacja filmu w auli (przedstawienie idei projektu, grupy realizującej projekt, projekcja, dyskusja).

Rezultaty „twarde”:

- materiał filmowy do wykorzystania na godzinach wychowawczych,
- zaproszenia, plakaty
- 6 godz. zajęć edukacyjnych
- występ dla młodzieży polskiej i izraelskiej

Rezultaty „miękkie”:

- przybliżenie wiedzy o judaizmie i Żydach w Białymstoku;
- zmiany postaw i świadomości wśród społeczności szkolnej;
- kształtowanie postawy tolerancji młodzieży wobec odmienności kulturowych i religijnych.

Ewaluacja: obserwacja zachowań uczniów w trakcie trwania projektu.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

- Białostocki Oddział IPN,
- nauczyciel-opiekun Szkolnego Koła Judaica w I LO,
- edukator -podlaski koordynator projektów Centrum Edukacji Obywatelskiej.

SPRAWOZDANIE

Miejsce realizacji: I Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza w Białymstoku

Koordynatorzy: Aneta Ewa Kaliściak, Małgorzata Supińska

Formy przeprowadzonych zajęć: wykład, wycieczka, warsztaty, uroczystość.

Dane dotyczące przeprowadzonych zajęć:

Temat	Uczestnicy	Liczba godzin
Wykład –12.04.2011 „Białostockie getto- historia”	Ok. 150 osób	1
Warsztaty z uczniami –13.04.2011 - wspólne ustalanie treści filmu	12 osób	2
Wycieczka –14.04.2011 „Szlak dziedzictwa Żydowskiego w Białymstoku”	12 osób	3,5

Warsztaty z uczniami –19.04.2011 - tworzenie zarysu scenariusza.	11 osób	3
Warsztaty –20.04.2011 „Judaizm – historia, kultura, współczesność”	11 osób	1,5
Warsztaty z uczniami –16.05.2011 - uszczegółowienie scenariusza, dobór dźwięku.	11 osób	3
Uroczysta premiera filmu, który powstał rojektja	Ok. 180 uczniowie LO nr 1 i PG nr 7 w B	1
Nauka (interpretacja utworu muzycznego) i wykonywanie wokalne oraz instrumentalne (skrzypce i akordeon) piosenki w języku jidisz	3 wykonawców	10

Inne formy pracy z uczniami:

- Kontakty z uczniami drogą e-mailową w związku z pracami nad projektem.
- Udostępnianie uczniom księgozbioru związanego z tematyką projektu (albumy, leksykony, literatura piękna).
- W czasie pobytu młodzieży izraelskiej w I LO popis zespołu wokально-instrumentalnego.

Plan projektu 7.

Tytuł: Kolno otwarte na inne kultury.

Cele: zwiększenie wiedzy uczniów na temat innych kultur oraz zachęcenie ich do otwarcia się na odmienność i różnorodność.

Działania:

1. Opracowanie prezentacji multimedialnych: na temat kultury Gruzji i na temat kultury Hiszpanii.
2. Zajęcia z uczniami -nauka wybranych zwrotów z języka gruzińskiego i hiszpańskiego, opracowanie mini słownik.
3. Warsztaty tańca gruzińskiego.
4. Warsztaty wykonywania kompozycji kwiatowych.
4. Integracyjna impreza szkolna pt. „Poznajmy się bliżej”.

Rezultaty „twarde”:

- w pokazie prezentacji multimedialnej Natii i Veronici (na temat kultury gruzińskiej i hiszpańskiej) -ok. 120 osób,
- w nauce wybranych zwrotów z języka gruzińskiego i hiszpańskiego –10 osób,
- w warsztatach tańca –10 osób,
- w warsztatach wykonywania kompozycji kwiatowych –10 osób,
- w integracyjnej imprezie szkolnej pt. „Poznajmy się bliżej” –ok. 120 osób,
- liczba godzin zajęć związanych z innymi kulturami –7h,
- minisłownik z wybranymi zwrotami z języka gruzińskiego i hiszpańskiego,
- 2 prezentacje multimedialne o życiu ludzi młodych w Hiszpanii i Gruzji.

Rezultaty „miękkie”:

- zwiększenie wiedzy na temat tradycji, historii i kultury Gruzji i Hiszpanii,
- udoskonalenie umiejętności pracy w grupie,
- zwiększenie zaangażowania uczniów w naukę języków obcych,

- ukształtowanie postawy otwartości na różnorodność kulturową,
- poznanie wartości tolerancji,

Ewaluacja: przeprowadzenie wywiadu z osobami zaangażowanymi w realizację projektu.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

- wolontariuszki z Gruzji i Hiszpanii,
- dyrektor szkoły.

SPRAWOZDANIE

Miejsce realizacji: ZS Ponadgimnazjalnych, I Liceum Ogólnokształcące w Kolnie

Koordynatorki: Katarzyna Podchul, Katarzyna Kiełczewska

Formy przeprowadzonych zajęć: lekcja, warsztaty

Dane dotyczące przeprowadzonych lekcji:

Temat zajęć	Uczestnicy	Ilość godzin
Poznajemy historię, tradycję i kulturę Gruzji.	Kl. I (16 osób)	1
Poznajemy historię, tradycję i kulturę Hiszpanii.	Kl. I (16 osób)	1
Integracyjna impreza szkolna pt. „Poznajmy się bliżej”.	Kl. I (ok. 120 osób)	1

Inne formy pracy z uczniami:

W ramach projektu „Kolno otwarte na inne kultury” zorganizowane zostały także:

- zajęcia pt. „Poznajemy wybrane zwroty z języka gruzińskiego i hiszpańskiego”,
- warsztaty tańca gruzińskiego,
- warsztaty wykonywania kompozycji kwiatowych.

Scenariusz zajęć dla kl. I

Opracowanie: Katarzyna Kiełczewska, Katarzyna Podchul

Temat: Kolno otwarte na inne kultury.

Cele:

- zwiększenie wiedzy na temat historii, tradycji i kultury Gruzji i Hiszpanii,
- poznanie wartości tolerancji i otwieranie się na różnorodność kulturową,
- integracja uczniów pochodzących z różnych kultur,
- doskonalenie umiejętności współpracy w grupie.

Metody i techniki pracy:

- wykład,
- praca w grupie,
- oglądowa- prezentacje multimedialne,
- praktyczne ćwiczenia.

Środki dydaktyczne:

- laptop,
- rzutnik multimedialny,
- kartki z wybranymi zwrotami z języka gruzińskiego i hiszpańskiego,
- chusteczki higieniczne i wsuwki.

Czas: cykl 7 godzin lekcyjnych

Bibliografia:

- Uwiecznić Atlantydę. Wielokulturowość Podlasia w edukacji nieformalnej, red. A. Młynarczyk, M. Sokołowski, Białystok 2010.
- Edukacja międzykulturowa wobec integracji dzieci polskich i czeczeńskich na przykładzie projektu „Ku wzbogacającej różnorodności”, red. A. Młynarczyk, K. Potoniec, Białystok 2009.

Opis realizacji zajęć:

1. Przedstawienie uczniom w formie prezentacji multimedialnych informacji na temat historii, tradycji i kultury Gruzji i Hiszpanii -zajęcia prowadzone przez wolontariuszki tych narodowości – 2h.
2. Zorganizowanie dla grupy uczniów nauki wybranych zwrotów z języka gruzińskiego i hiszpańskiego – 1h.
3. Zorganizowanie dla grupy uczennic warsztatów tańca gruzińskiego – 2h
4. Zorganizowanie dla grupy uczennic warsztatów wykonywania kompozycji kwiatowych – 1h.
5. Na podsumowanie działań zorganizowanie integracyjnej imprezy szkolnej pt. „Poznajmy się bliżej” – 1h:
 - przedstawienie dwóch prezentacji multimedialnych pt. „Życie ludzi młodych w Gruzji w przeszłości i teraźniejszości” i „Jak żyją ludzie młodzi w Hiszpanii?”,
 - pokaz tańca gruzińskiego w wykonaniu wolontariuszki z Gruzji i uczennic I LO w Kolnie,
 - pokaz wykonywania kompozycji kwiatowych przez wolontariuszkę z Hiszpanii i uczennicę I LO w Kolnie,
 - nauka wybranych zwrotów grzecznościowych z języka gruzińskiego i hiszpańskiego (np. gamardzoba, nachwamdis, madloba, ukatsrawad, gtchowt, me szen michwarchar, buenos dias, adios, gracias, perdone, por favor, te quiero).

Plan projektu 8.

Tytuł: Marian Zyndram Kościałkowski -wojewoda wielokulturowego regionu w okresie międzywojennym.

Cele: kształtowanie szerokiego wachlarza umiejętności badawczych i kreowanie poczucia przynależności do małej ojczyzny oraz odczuwanie dumy z tego faktu.

Działania:

1. Nawiązanie kontaktów z instytucjami zewnętrznymi.
2. Kwerenda merytoryczna (materiał historyczny).
3. „Rosnąca” wystawa dotycząca M. Z. Kościałkowskiego
4. Prezentacja przedwojennego Białegostoku.
 - lekcja na przykładzie Augustisa,
 - spotkanie z p. Pacewicz (kierownik Galerii im. Śleńdzińskich, w której były prezentowane zdjęcia Augustisa)
 - wycieczka do galerii na wystawę zdjęć Augustisa.
5. Gromadzenie zbiorów w bibliotece dotyczących osoby Mariana Z. Kościałkowskiego.
6. Lekcje we wszystkich klasach prezentujących tę postać.
7. Prezentacja multimedialna o M. Z. Kościałkowskim.
8. Wykonanie portretu M. Z. Kościałkowskiego.
9. Wykonanie fotografii i ich prezentacja „Białystok Zyndrama i dziś”
10. Kwerenda prasy przedwojennej dotyczącej województwa białostockiego.
11. Spektakl „Oj dawno, dawno...-Białoruskie historie z Podlasia” wykonany w dialektach języka białoruskiego.
12. Wystawa o mniejszościach narodowych przedwojennego województwa białostockiego.
13. Wystawa na temat obecnych mniejszości narodowych naszego regionu.
14. Wydanie broszury na temat M. Z. Kościałkowskiego.

Rezultaty „twarde”:

- portret M.Z.K,
- wystawa zdjęć zabytków Białegostoku,
- wystawy o mniejszościach narodowych,
- wystawa poświęcona M.Z.K,
- zbiory prasowe,
- broszura,

Rezultaty „miękkie”:

- pogłębienie wiedzy o historii regionalnej, związanej z mniejszościami narodowymi,
- aktywizacja młodzieży w upublicznianiu historii,
- udoscionalenie umiejętności wykonania portretu i fotografii,
- wzrost odpowiedzialności za rezultaty pracy własnej,
- przejawianie postawy patriotyzmu.

Ewaluacja: obserwacja, ankieta.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu:

- Muzeum Podlaskie,
- IPN – Biuro Edukacji w Białymstoku,
- Archiwum Państwowe w Białymstoku,
- ABBA Stowarzyszenie na rzecz dzieci i młodzieży uczących się języka białoruskiego.

Miejsce realizacji: Zespół Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Białymstoku

Koordynatorki: Joanna Seredyńska, Tamara Korniluk

2.6. Poradnia Psychologiczno -Pedagogiczna

Plan projektu

Tytuł: Konferencja „Szkoła otwarta na wielokulturowość”.

Miejsce realizacji: Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Zambrowie

Koordynator: Barbara Gromak

Cele: Kształtowanie w szkołach na terenie powiatu zambrowskiego wrażliwości międzykulturowej i zachęcanie do poprawy integracji społecznej oraz zapewnienia równych szans uczniom cudzoziemcom.

Działania:

1. Zbadanie liczby uczniów cudzoziemców w poszczególnych szkołach.
2. Spotkanie w PP-P w Zambrowie dla dyrektorów szkół i placówek i przekazanie informacji o podjęciu działań zmierzających do organizacji konferencji.
3. Ubieganie się o objęcie konferencji patronatem Starosty Zambrowskiego.
4. Zorganizowanie spotkań z uczniami odmiennymi kulturowo i ich rodzicami – filmowanie i dokumentowanie przebiegu.
5. Pozyskanie materiałów informacyjnych o uchodźcach.
6. Apele szkolne.
7. Zaproszenie do udziału w konferencji gości i prelegentów z Uniwersytetu w Białymstoku, Uniwersytetu im. M. Kopernika w Toruniu oraz nauczycieli prowadzących zajęcia z dziećmi odmiennymi kulturowo.
8. Akcja medialna m.in. *Dipol*, *zambrow.org*, *Radio Nadzieja*, *Gazeta Współczesna*, *Kontakty*.
9. Przygotowanie wystawy zdjęć i materiałów informacyjnych oraz prezentacji multimedialnej.
10. Konferencja.

Rezultaty „twarde”:

- 10 wolontariuszy,
- Pakiet materiałów promujących konferencję,
- 50 osób uczestniczących w konferencji (przedstawiciele władz samorządowych, dyrektorzy szkół i placówek, nauczyciele, uczniowie i ich rodzice.
- 2 spotkania (organizacyjne/robocze, integracyjne),
- wystawa.

Rezultaty „miękkie”:

- Upowszechnienie wiedzy o wielokulturowości w społeczności Zambrowa.
- Wzrost świadomości przyczyn zjawiska niechęci wobec cudzoziemców, pilnej potrzeby reagowania na nietolerancyjne postawy i udzielania specjalnej pomocy w polskiej szkole dzieciom uchodźców.
- Objawy zrozumienia i akceptacji dla uchodźców.
- Promocja osiągnięć nauczycieli uczących dzieci obcokrajowców oraz osiągnięć uczniów.

Ewaluacja: obserwacja, wywiad zogniskowany, ankiety dla uczniów i nauczycieli.

Potencjalni partnerzy, którzy mogą wesprzeć realizację projektu.

- Kluby Wolontariuszy przy ZS Nr 1, ZSO i ZSA w Zambrowie,
- Starosta Zambrowski,
- Zespół Szkół Ogólnokształcących w Zambrowie,
- Szkoła Podstawowa Nr 4 w Zambrowie,
- Miejskie Gimnazjum Nr 1 w Zambrowie,
- Szkoła Podstawowa w Porytem Jabłoni,
- Informatyk,
- Drukarnia,
- Operator kamery, aparatu fotograficznego,
- Lokalne media: *zambrow.org*, *Kontakty*, *Gazeta Współczesna*, *Radio Nadzieja*, *Telewizja Łomża*.

3. Podsumowanie.

Realizacja powstałych na szkoleniu „Otwartość na różnorodność...” projektów szkolnych przyniosła jego uczestnikom liczne korzyści. Po pierwsze przekonali się, na ile trafne są opinie o postawach uczniów wobec odmienności sąsiadów w lokalnym środowisku. Mogli się dobrze zorientować, jaka jest wśród uczniów rzeczywista znajomość różnic kulturowych. Doświadczyli przy tej okazji, na co stać ich samych, ich uczniów i innych członków miejscowej społeczności. Niewątpliwie uczyli się i rozwijali swój warsztat pedagogiczny w zakresie edukacji wielokulturowej i działań zapobiegających wszelkiej dyskryminacji. Wykorzystali okoliczności sprzyjające, np. lokalizację szkoły w miejscowości, w której przed II wojną światową mieszkała ludność reprezentująca różne narody i wyznania, a zachowały się ślady tych kultur lub fakt że szkoła znajduje się w miejscu obecnie zamieszkiwanym przez różne narodowości. Umiejętnie zagospodarowali wszelkie materiały uzyskane podczas szkolenia. W partnerstwie z poznanymi instytucjami oraz swoimi współpracownikami wdrożyli plany działań, które będą mogły być powtarzane w przyszłości. Materiały, które publikujemy w niniejszym zbiorze, są dostępne na naszej stronie internetowej WWW.odnlomza.pl. Zamierzamy upowszechnić ten dorobek kilkumiesięcznej pracy, który może być bardzo inspirujący dla innych nauczycieli na Podlasiu. Jesteśmy przekonani, że prezentowane w biuletynie materiały metodyczne cechuje bezpośrednia przydatność, więc mogą być z powodzeniem wykorzystane przy realizacji bardzo ważnych zadań każdej publicznej placówki oświatowej, jakim jest kształtowanie postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji oraz podejmowanie wszelkich kroków zapobiegających dyskryminacji. Można tu znaleźć, godne polecenia, propozycje lekcji i zajęć dodatkowych, opisy działań zrealizowanych w placówkach, w których pracują uczestnicy naszego projektu. Życzymy owocnej pracy wszystkim Czytelnikom, którzy zechcą przyłączyć się do naszego grona nauczycieli zatroskanych o dobrą realizację tych zadań.